



# Valpens tidiga erfarenheter i klinisk miljö

Påverkan av stress, rädsla och ångest, och utvecklande av beteendeproblem hos hundar

---

Amanda Mattsson och Anna Nyman

Självständigt arbete i djuromvårdnad • 15 hp  
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU  
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap  
Djursjukskötprogrammet  
Uppsala 2024





# Valpens tidiga erfarenheter i klinisk miljö. Påverkan av stress, rädsla och ångest, och utvecklandet av beteendeproblem hos hundar

*Early experiences within the veterinary setting as a puppy. Associations between fear, anxiety and stress, and the development of behavioral problems in dogs*

Amanda Mattsson och Anna Nyman

**Handledare:** Lena Olsén, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för kliniska vetenskaper

**Examinator:** Therese Rehn, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa

**Omfattning:** 15 hp

**Nivå och fördjupning:** Grundnivå, G2E

**Kurstitel:** Självständigt arbete i djuromvårdnad

**Kurskod:** EX0994

**Program:** Djursjukskötprogrammet

**Kursansvarig inst.:** Institutionen för kliniska vetenskaper

**Utgivningsort:** Uppsala

**Utgivningsår:** 2024

**Omslagsbild:** Amanda Mattsson

**Upphovsrätt:** Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd

**Nyckelord:** Beteendeproblem, hund, klinikbesök, lågstresshantering, socialiseringsperiod, vaccination, valpanpassning, veterinärbesök

**Sveriges lantbruksuniversitet**

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap

Institutionen för kliniska vetenskaper

Anestesiologi

## Sammanfattning

Negativa upplevelser som sker under valpens uppväxt har stort inflytande på beteendeutvecklingen. Stress vid klinikbesök kan därmed bidra till ökad rädsla och beteendeförändringar, vilket kan påverka hundars välfärd negativt samt utgöra en säkerhetsrisk. Djurhälsopersonal möter valpar under den viktiga socialiseringsperioden, bland annat i samband med vaccinationer. Det är därför av vikt att personalen anpassar tidiga klinikbesök utifrån valpars behov för att minska risken för negativa upplevelser.

Syftet med kandidatarbetet var att undersöka hur svenska hundägare upplevt valpens tidiga veterinärkontakter och hur tidiga klinikbesök bör utformas för att undvika negativ påverkan. Databasinsamlingen genomfördes via en enkät riktad till hundägare. Frågorna fokuserade på klinikbesök som skett då valpen var yngre än 6 månader, samt andra väsentliga upplevelser tidigt i livet och hundens beteende i vuxen ålder. Enkäten erhöll 759 fullständiga svar och kombinerades med en litteraturoversikt inom ämnet.

Resultatet visade att 99 % av hundägarna som besökt veterinären med sin valp gjorde detta i samband med vaccination, medan 13 % även angav att de besökt klinik för miljöträning. Upplevelserna vid klinikbesök var till stor del positiva, men resultatet visade en efterfrågan på anpassade valpbesök, tillräckligt avsatt tid för besöket, samt åtgärder för att undvika kontakt mellan patienter. Initialt angav 81 % av respondenterna att valpen inte visade tecken på stress under besöket. Denna andel minskade till 55 % efter en förklarande text om stress signaler.

Resultatet indikerar att det finns behov av att utbilda hundägare i att avläsa subtila stress signaler hos sin hund. Moment som orsakade mest stress under klinikbesök för valpar var fasthållning, undersökning, väntrum och undersökningsbord. Tidiga klinikbesök bör således utformas utifrån principer för lågstresshantering där tillräckligt med tid avsätts för att introducera valpen till den nya situationen. Fokus bör läggas på att skapa positiva associationer till klinikmiljön för att undvika negativa upplevelser och därmed underlätta framtida besök.

*Nyckelord:* beteendeproblem, hund, klinikbesök, lågstresshantering, socialiseringsperiod, vaccination, valpanpassning, veterinärbesök



## Abstract

Exposure to negative experiences during puppyhood affects behavioural development. Stressful veterinary visits can, therefore, cause increased fear in the future and behavioural changes. These behaviours can impair the dog's welfare and pose a security risk. It is common for puppies to meet veterinary staff during the substantial socialisation period, and often for vaccination. Hence, these first visits should be tailored to accommodate the needs of a puppy.

This study intended to investigate how Swedish dog owners experience early veterinary visits with their puppies and how veterinary staff should construct and manage visits to avoid negative consequences as well as promote the puppy's development. Data was gathered through a survey sent out to dog owners. The owners were asked questions about veterinary visits made when the puppy was younger than six months, as well as other early life experiences and adult behaviour. The survey obtained 759 complete responses. Additional data were collected through reviewing previous research on the subject.

The result showed that 99 % of the dog owners had visited the veterinary clinic with their puppy for vaccination, and 13 % of these had done so for environmental training. Veterinary visits were often seen as a pleasant experience. However, owners also requested customised puppy visits, sufficient time for the visit, and measures to avoid physical contact between patients. Initially, 81 % of the respondents answered that their puppy did not show signs of stress during the visit. However, after an explanatory text of stress responses, this number decreased to 55 %.

As a result, these findings suggest that dog owners need to expand their knowledge of subtle stress signals in dogs. The most stressful aspects of the veterinary visit for puppies were restraint, examination, being in the waiting room and on the examination table. It is thus imperative to use low-stress handling and gradually introduce the puppy to the new situation. Creating positive associations with the veterinary environment is important to prevent behavioural changes and facilitate future visits.

*Keywords:* behavioural problems, dog, low-stress-handling, puppy adaptation, socialisation period, vaccination, veterinary clinic, veterinary visit

# Innehållsförteckning

<b>Figurförteckning .....</b>	<b>8</b>
<b>Inledning.....</b>	<b>11</b>
1.1 Syfte och frågeställningar.....	13
1.1.1 Frågeställningar .....	13
<b>Bakgrund.....</b>	<b>14</b>
2.1 Hundens tidiga utveckling .....	14
2.2 Inläring.....	16
2.3 Beteendeproblem.....	16
2.4 Stress, rädsla och ångest vid klinikbesök.....	19
2.5 Lågstresshantering vid klinikbesök.....	20
2.6 Djurhälsopersonalens ansvar.....	22
2.7 Valpkurser och träningsmetoder .....	23
<b>Material och metod.....</b>	<b>24</b>
3.1 Litteratursökning.....	24
3.2 Enkätstudie.....	24
<b>Resultat .....</b>	<b>27</b>
4.1 Bakgrundsinformation .....	27
4.2 Hundvana och valpkurs.....	28
4.3 Veterinärkontakter som valp.....	29
4.4 Förbättringsförslag från hundägare.....	33
4.5 Stress, rädsla och/eller ångest vid klinikbesöket/klinikvistelsen.....	35
4.6 Andra negativa upplevelser.....	36
4.7 Klinikbesök i vuxen ålder.....	38
4.8 Beteendeproblem.....	39
4.9 Information under de första klinikbesöken .....	42
4.10 Trevlighetsbesök .....	44
4.11 Djurhälsopersonalens ansvar.....	45
4.12 Anpassade besök.....	45
4.13 Temakvällar för nyblivna hundägare .....	47
4.14 Avslutande fråga .....	48
<b>Diskussion .....</b>	<b>49</b>

5.1	Resultatdiskussion .....	49
5.2	Metoddiskussion.....	56
	<b>Konklusion .....</b>	<b>59</b>
	<b>Referenser.....</b>	<b>60</b>
	<b>Författarnas tack .....</b>	<b>65</b>
	<b>Bilaga 1.....</b>	<b>66</b>
	<b>Bilaga 2.....</b>	<b>74</b>
	<b>Bilaga 3.....</b>	<b>77</b>
	<b>Bilaga 4.....</b>	<b>81</b>
	<b>Bilaga 5.....</b>	<b>83</b>
	<b>Bilaga 6.....</b>	<b>85</b>

# Figurförteckning

Figur 1. Fördelarna med att använda lågstresshantering enligt Yin (2009:25). .....	22
Figur 2. Enkätens olika avsnitt.....	25
Figur 3. Synliga tecken på rädsla, stress och ångest som listades i enkäten. ....	25
Figur 4. De 10 vanligaste hundraserna som ingick i studien. Av blandrashundarna förekom främst olika variationer av labrador och pudel (N = 759). ....	27
Figur 5. Sammanställning av hundars ålder vid flytt hem till respondenten (N = 759). ....	28
Figur 6. Sammanställning av hundägares tidigare hundvana (N = 759). Respondenten hade i denna flervalsfråga möjlighet att välja flera svarsalternativ. Vid val av svarsalternativet "annat" uppgav 22 respondenter att de var uppfödare, vissa med lång erfarenhet. ....	28
Figur 7. Andel hundägare som deltagit i valpkurs eller liknande med sin valp (N = 759). 29	
Figur 8. Djurägarens generella upplevelse av att gå till veterinären med sin valp graderat från "mycket negativt" (0) till "mycket positivt" (10) (N = 759). ....	30
Figur 9. Andel respondenter som angett att deras valp visade stress, rädsla och/eller ångest vid klinikbesök (N = 759). ....	30
Figur 10. Sammanställning av hundägarens positiva upplevelser under klinikbesöket (N = 751). Respondenten hade i denna flervalsfråga möjlighet att välja flera svarsalternativ. ....	31
Figur 11. Sammanställning av valpens positiva upplevelser under klinikbesöket (N = 751). ....	31
Figur 12. Exempel på fritextsvar på frågan "Vad tror du att din valp upplevde som positivt under veterinärbesöket?". ....	32
Figur 13. Vad hundägaren tror att valpen upplevde som negativt under klinikbesöket (utvalda fritextsvar).....	33
Figur 14. Hundägarens förslag till bättre klinikbesök indelade i kategorier (presenterat i fallande ordning). ....	34
Figur 15. Utvalda fritextsvar på frågan "Vad skulle du som hundägare önska av kliniken för att göra besöket bättre för dig och din valp?". ....	34

Figur 16. Tillfällena då valpen visade tecken på stress, rädsla och/eller ångest under klinikbesöket (N = 751). .....	35
Figur 17. Utvalda fritextsvar på frågan "Vid vilket/vilka tillfällena under veterinärbesöket/klinikvistelsen visade din valp tecken på stress, rädsla och/eller ångest?" .....	35
Figur 18. Hundägarens hantering av situationer där valpen visar tecken på stress under klinikbesöket (N = 751). .....	36
Figur 19. Valpar som varit med om andra negativa upplevelser när de var yngre än 6 månader (N = 750). Respondenten hade i denna fråga möjlighet att välja flera svarsalternativ. ....	37
Figur 20. Utvalda fritextsvar om andra negativa upplevelser som valpen upplevt. ....	37
Figur 21. Hundägarens upplevelser vid klinikbesök som gjorts då hunden är äldre än 1 år (N = 589). .....	38
Figur 22. Utvalda fritextsvar om upplevelser vid klinikbesök som gjorts när hunden är äldre än 1 år. ....	38
Figur 23. Jämförelse mellan de hundar som uppvisat mer/mindre stress samt ingen skillnad vid klinikbesök i vuxen ålder (figur 21) och andel av dessa som har uppvisat stress vid olika kliniska moment som valp. ....	39
Figur 24. Andelen hundar som visade mer/mindre stress samt ingen skillnad i stressnivå vid klinikbesök i vuxen ålder och i vilken utsträckning de besökt klinik för att miljöträna. ....	39
Figur 25. Andel hundar som uppvisar beteendeproblem i vuxen ålder (äldre än 1 år) samt vilken typ av beteendeproblem (N = 589). Respondenten hade i denna fråga möjlighet att välja flera svarsalternativ. ....	40
Figur 26. Sammanställning över förekommen frekvens av olika beteendeproblem bland de hundar som uppvisade beteendeproblem i vuxen ålder (N = 216), jämfört med samtliga respondenter över ett år (N = 589). ....	40
Figur 27. Andel hundar som visade tecken på beteendeproblem innan klinikbesöket som valp (N=750). ....	41
Figur 28. Sammanställning av vart hundägare helst vänder sig för råd och information om beteendeproblem (N = 750). Respondenterna ombads gradera alternativen från inte troligt (1) till mycket troligt (5). Resultatet som visas i figuren ovan är medelvärde för respektive alternativ. ....	42
Figur 29. Figuren redovisar information som respondenterna önskat att de fått av djurhälsopersonal i samband med de första klinikbesöken (N = 750). Respondenten hade i denna fråga möjlighet att välja flera svarsalternativ. ....	43

Figur 30. Utvalda fritextsvar på frågan "Vad skulle du önskat att du fått för information som nybliven hundägare i samband med de första veterinärbesöken?".....	43
Figur 31. Andelen hundägare som uppmuntrades att besöka veterinärkliniken i syfte att miljöträna valpen (N = 750).....	44
Figur 32. Andelen hundägare som ansåg det som djurhälsopersonalens ansvar att informera om hur beteendeproblem hos valpar undviks (N = 750).....	45
Figur 33. Antal respondenter som var, eller inte var, intresserade av att boka längre besök i samband med vaccinationer när hunden är yngre än sex månader (N = 750).....	46
Figur 34. Kommentarer som gavs under "annat" på frågan "Skulle du vara intresserad om kliniken bokade ett längre besök vid vaccinationer för hundar under 6 månader för att hinna ställa frågor och få information om hur du kan stötta din valp under uppväxten?" .....	46
Figur 35. Andel djurägare som var, eller inte var, intresserade av att delta i temakvällar för nyblivna hundägare (N = 750).....	47
Figur 36. Utvalda fritextsvar angående temakvällar.....	47
Figur 37. Utvalda fritextsvar på frågan "Är det någonting annat du vill tillägga som inte tagits upp tidigare i enkäten?" .....	48

## Inledning

Det finns kritiska perioder där hundens tidiga upplevelser har stor påverkan på framtida beteende, en sådan period är socialiseringsperioden (Scott & Fuller 1965). Scott och Fuller (1965) hävdar att hundar är extra känsliga för psykologiska skador under socialiseringsperioden då de har ökad emotionell känslighet och outvecklat intellekt. Utöver detta genomgår valpen rädsloperioder där känsligheten för intryck som kan orsaka rädsla är extra stor; dessa infaller vanligtvis vid åldrarna 8 veckor och 20 veckor (Mendez 2023).

Klinikbesök som medför negativa upplevelser för patienten påverkar såväl hunden och hundägaren som personal i behov av att hantera hunden (Appleby 2002; Tiira & Lohi 2015; Lloyd 2017; Stellato et al. 2021). Negativa erfarenheter av klinikbesök kan dessutom bidra till ökad stress vid framtida klinikbesök (Döring et al. 2009). En studie med fokus på vuxna hundar konstaterade att en stor del av hundarna upplevde klinikbesök som stressande och att många av hundarna visade tecken på stress innan ankomst till veterinärkliniken (Mariti et al. 2015).

Stress vid klinikbesök kan leda till att hundar inte tas till veterinär i den omfattning som är befogat. Hundägare kan välja att avstå rutinbesök som exempelvis vaccinationer och hälsokontroller för att undvika att stressa hunden (Palestrini 2009 se Mariti et al. 2017). Följaktligen kan stress leda till utebliven vård, försenad diagnos och ett potentiellt lidande. Att förebygga stress vid klinikbesök är således viktigt för hundens välfärd (Mariti et al. 2017). Upplever hunden klinikbesöket som obehagligt kan detta, via klassisk betingning, kopplas till personer, objekt eller andra liknande situationer (Döring et al. 2009). Dessa situationer kommer då att framkalla rädsla hos hunden även om situationen i sig inte är obehaglig. Rädsla kan i sin tur leda till aggression (Tiira & Lohi 2015). Hundar som visar rädsla eller aggression utgör en ökad risk för djurhälsopersonalen som hanterar patienten och kan dessutom påverka hundens välfärd negativt (Stellato et al. 2021). En betydande aspekt är att beteendeproblem är en av de vanligaste orsakerna till att hundar omplaceras eller avlivas (Koch 2018; Creevy et al. 2019).

Djurhälsopersonal möter ofta valpar i den period då socialisering är viktig och har därmed ett stort inflytande på valpars beteende (Howell et al. 2015). Valpar som

visade rädsla vid veterinärbesök vid 8 veckors ålder visade även rädsla vid 18 månaders ålder (Hammerle et al. 2015). Därmed menar Hammerle et al. (2015) att eventuella rädsor bör hanteras i tidigt skede. Mendez (2023) förklarar att strategier såsom hanteringsträning, god socialisering, valpkurser och träning i tidig ålder är viktig preventiv behandling för beteendeproblem. Det är lättare att förebygga beteendeproblem än att hantera det då det redan uppkommit (Mendez 2023).

Ett flertal studier har gjorts på valpars behov och beteendeproblem hos hundar, men få studier undersöker kopplingen mellan tidiga veterinärbesök och beteendeproblem senare i livet. Detta arbete som skrivs för en kandidatexamen i djuromvårdnad undersöker hundägare och valpars upplevelser vid klinikbesök. Arbetet avser ge en ökad förståelse för hur valpens första klinikbesök upplevs av hundägaren och hur dessa besök kan utformas och användas för att främja valpens utveckling. Vidare ämnar studien undersöka om traumatiska händelser som utsätter valpen för stress, rädsla och ångest påverkar utvecklandet av beteendeproblem i vuxen ålder. Fortsättningsvis kommer ordet stress att användas i detta arbete och inkluderar då begreppen stress, rädsla och ångest.



## 1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med arbetet är att undersöka hur tidiga klinikbesök för valpar under sex månaders ålder bör användas för att kunna skapa goda förutsättningar senare i livet. Genom att undersöka hundägare och valpars upplevelser vid klinikbesök erhålls information om problemområden och potentiella förbättringsområden. Vidare ämnar arbetet undersöka om djurhälsopersonal kan bidra till ökad välfärd för hundar genom att förebygga beteendeproblem.

### 1.1.1 Frågeställningar

- Vilken betydelse har valpens erfarenhet av klinikbesök avseende utvecklande av beteendeproblem senare i livet?
- Hur kan djurhälsopersonal genom utformning av de första klinikbesöken för valpar bidra till en ökad välfärd för hundar?
- Kan hundägare tolka hundens signaler på stress?

# Bakgrund

## 2.1 Hundens tidiga utveckling

Hundens tidiga utveckling kan delas in i fyra utvecklingsstadier. Scott och Fuller (1965) studerade ärftlighetens betydelse på hundens beteende och inkluderade totalt 500 valpar under en 13 år lång studieperiod. Valparna observerades regelbundet från födseln till dess att de var 16 veckor gamla och deras sociala, emotionella samt intellektuella förmågor testades. Serpell et al. (2017) använde studien av Scott och Fuller (1965) för att beskriva valpens utveckling i fyra olika perioder.

### *Neonatala perioden: 0–2 veckor*

Valpen har under denna period begränsad motorik och outvecklad hörsel samt syn (Scott & Fuller 1965). Begränsad sensorisk, motorisk och intellektuell förmåga gör att valpen avskärmas från den externa miljön (Scott & Fuller 1965). Svåra förhållanden kan orsaka psykologiska störningar, men generellt har få saker psykologisk inverkan på valpen (Scott & Fuller 1965). Serpell et al. (2017) skriver däremot att beteendeutvecklingen kan påverkas på sikt om valpen utsätts för stress tidigt i livet. Tidig hanteringsträning kan hjälpa valpen att hantera stressiga situationer som vuxen (Levine 1962 se Serpell et al. 2017).

### *Övergångsperioden: 2–3 veckor*

Scott och Fuller (1965) förklarar att beteendemönstret initialt är detsamma som under den neonatala perioden innan det successivt blir mer likt den vuxna hundens beteende. Vid 2–3 veckors ålder börjar valpen leka med sina kullsyskon, det sociala beteendet utvecklas och signaler såsom morrande och svansviftande kan ses (Scott & Fuller 1965). Vid 18 dagars ålder börjar valpens reaktion på betingning att likna en vuxen hunds och i slutet av perioden förmodas valpen kunna göra snabba associationer till smärtsamma upplevelser via klassisk betingning (Scott & Fuller 1965).

### *Socialiseringsperioden: 2,5–13 veckor*

Baserat på ett experiment där valpar isolerades från mänsklig kontakt upp till 14 veckors ålder påvisades att socialiseringsperioden börjar vid 2,5 veckors ålder och slutar vid ungefär 9–13 veckors ålder (Freedman et al. 1961).

Under socialiseringsperioden utvecklas valpens sociala beteendemönster och sociala relationer (Scott & Fuller 1965). Det är en kritisk period där upplevelser och stimuli har bestående effekt på beteendeutvecklingen (Scott & Fuller 1965; Serpell et al. 2017). Även Tiira och Lohi (2015) instämmer i att upplevelser under socialiseringsperioden har stort inflytande på senare beteende. Serpell et al. (2017) uppger att det är svårare att korrigera beteenden som uppstått under denna kritiska period, men att nyare studier tyder på att beteendena inte är lika permanenta som tidigare antagits.

Den optimala tiden för socialisering beskrivs vara mellan sex och åtta veckors ålder eftersom valpen då är mer nyfiken än vaksam för främmande situationer och människor (Scott & Fuller 1965; Elliot & Scott 1961 se Serpell 2017). Äldre studier menar därför att valpen bör flytta från kullsyskonen vid denna ålder för att skapa en god relation med ägaren och introduceras till situationer som den troligen kommer bli utsatt för som vuxen (Scott & Fuller 1965; Pfaffenberger & Scott 1976 se Serpell et al. 2017). Serpell et al. (2017) förklarar dock att det kan innebära kraftig stress för valpen att bli separerad från modern vid sex veckors ålder. Enligt svensk lag måste hundvalpen vara minst åtta veckor gammal då den skiljs från modern annat än tillfälligt (SJVFS 2020:8 kapitel 6 §7). Yin (2009) beskriver att valpar lättare vänjer sig vid olika sorters hantering under socialiseringsperioden. Scott och Fuller (1965) förtydligar att rädslo- och flyktreaktioner blir starkare och svårare att kontrollera när valpen blir äldre.

### *Juvenil period: 12 veckor - 6 månader*

Enligt Scott och Fuller (1965) pågår den juvenila perioden från ungefär tolv veckors ålder till sex månaders ålder då könsmognad börjar. Valpen har fullt utvecklade sinnesorgan vid tolv veckors ålder, medan fysiska utvecklingsprocesser sker långsamt och är fullständiga vid ungefär två års ålder (Scott & Fuller 1965). Beteendet fortsätter dock att utvecklas genom resten av livet (Scott & Fuller 1965). Få studier har genomförts på beteende kopplat till den juvenila hundens upplevelser, men de som har utförts visar att upplevelser under denna period haft bestående effekt på beteende (Serpell et al. 2017).

### *Uppfödarens inflytande*

Uppfödare har stort inflytande på valpens beteendutveckling under valpens första tid i livet (Creevy et al. 2019). En strukturerad exponering till olika miljöer och försiktig hantering ger enligt Creevy et al. (2019) goda förutsättningar för valpen senare i livet. Det är viktigt att exponeringen som sker under de känsliga perioderna är positiv och strukturerad (Creevy et al. 2019).

## 2.2 Inläring

Inläring kan ske genom flera olika metoder. Vid klassisk betingning skapas en association mellan ett primärt stimuli som ger en reaktion och ett neutralt stimuli som initialt inte ger en reaktion (Pavlov & Thompson 1910; Scott & Fuller 1965). Betingning kan genomföras genom att exempelvis erbjuda hunden mat som primärt stimuli efter att hunden exponerats för ett neutralt stimuli såsom ett ljud (Scott & Fuller 1965). Hunden kommer då att bilda en association mellan dessa två stimuli och en saliveringsreaktion uppstår som respons på ljudet. Maine (2022) förklarar att hunden på samma sätt kan lära sig att associera klinikbesök med smärta och föreslår belöningar för att skapa positiva associationer till besöket. Även Hargrave (2013) förespråkar användandet av klassisk betingning för att skapa positiva associationer till exempelvis hantering och undersökningsbord.

Operant betingning innebär att hunden lär sig genom att ett frivilligt beteende belönas, vilket gör att hunden upprepar beteendet i framtiden (Schneider 2012 se Main 2022). Vanligen används operant betingning vid hundträning där godis används som belöning för att förstärka önskat beteende. Operant betingning kan användas för att träna hunden vid veterinärbesök genom att exempelvis ge godis för att uppmuntra hunden till att vilja stå på en våg (Main 2022).

Inläring kan även ske genom imitation där hunden kopierar beteenden som uppvisas av andra (Main 2022). Hundens känslotillstånd kan därmed påverkas av en stressad ägare (Sundman et al. 2019).

## 2.3 Beteendeproblem

Individens beteendemönster påverkas av många faktorer; de flesta beteenden utvecklas som följd av en kombination av ålder, genetik, miljö, tidigare erfarenheter och djurets nuvarande situation (Hargrave 2013; Creevy et al. 2019). Otillräcklig socialisering kan leda till beteendeproblem såsom aggression och rädslor (Battaglia

2009; Serpell et al. 2017). Beteendeproblem är en av de vanligaste orsakerna till omplacering och avlivning (Hsu & Serpell 2003; Hammerle et al. 2015).

Beteende har en genetisk komponent, därför kan nedärvda egenskaper predisponera en individ till att utveckla beteendeproblem (Hargrave 2013). Även rasvariationer påverkar hur individer reagerar på olika stimuli och situationer, vissa raser är exempelvis avlade för att vara mer avvaktande mot främlingar (Hargrave 2013). En enkätstudie gjord av Hsu och Serpell (2003) visade att beteendeproblem är vanligare hos hanhundar. Bamberger och Houpt (2006) kunde genom att sammanställa journalinformation se att hanhundar var överrepresenterade vid aggressionsproblem, men att tikar var överrepresenterade vid beteendeproblem kopplat till ångest, fobier och aggression riktat mot andra hundar.

Karaktärsdrag kopplat till beteendeproblem orsakat av stress kan identifieras vid ung ålder, men oftast diagnostiseras inte hunden med beteendeproblem förrän senare i livet (Godbout & Frank 2011). Godbout et al. (2007) undersökte hur valpar i åldrarna 2–4 månader agerade i klinisk miljö och det framkom att de flesta valpar agerade relativt lika, men ungefär 10 % uppvisade avvikande beteende. Valparna med avvikande beteende var mindre benägna att undersöka omgivningen, undvek aktivt interaktion med veterinären och uppvisade fler beteenden associerade med stress. Godbout et al. (2007) ansåg att dessa avvikande beteenden kunde indikera en ökad risk för utvecklandet av beteendeproblem som vuxen. I en uppföljande studie av Godbout och Frank (2011) påvisades att hundarna som i den första studien uppvisat tecken på stress fortsatt var mer benägna att uppvisa liknande beteenden tolv månader senare.

Aggression rapporteras vara ett av de vanligaste beteendeproblemen hos hundar (Hart et al. 2006 se Serpell et al. 2017; Lindsay 2001 se Serpell et al. 2017; Overall 1997 se Serpell et al. 2017). Aggressivt beteende är oftast situationsberoende, således går det inte att påstå att en hund har ett aggressivt temperament (Serpell et al. 2017). I en studie observerades en koppling mellan valpar som varit sjuka mellan 0–16 veckors ålder och ökad aggression mot främmande människor (Serpell & Jagoe 1995 se Serpell et al. 2017). Battaglia (2009) anser att det är fördelaktigt att valpen socialiseras och utsätts för mindre mängd stress i tidig ålder. Det är dock svårt att identifiera gränsen för under- och överstimulering, troligen varierar toleransnivåer mellan individer (Battaglia 2009). Den vanligaste orsaken till aggression i klinisk miljö är rädsla (Moffat 2008; Yin 2009; Hammerle et al. 2015). Moffat (2008) beskriver att hundar som hindras från att utföra stresshanteringsstrategier kan bli aggressiva och att detta ökar risken för att hunden även vid framtida besök använder denna stresshanteringsstrategi. Följaktligen är det essentiellt att djurhjälsopersonal har kännedom om orsaker till rädsla, såväl som tecken på att djuret är obekvämt (Moffat 2008). De första tecknen på att hunden är

obekvämt kan vara subtila och lätt förbises av både klinikpersonal och hundägare (Yin 2009). Viktiga signaler att fånga upp för att kunna förhindra ytterligare uppstressning är exempelvis att hunden slickar sig om läpparna, gäspar, flåsar, är ovillig att ta emot godis, ökad salivering och förändringar i öronposition (Yin 2009).

Vanliga rädslor som beskrivs hos hundar är rädsla för främmande människor och nya situationer (Serpell et al. 2017). Rädslor för en del stimuli utvecklas via medfödda instinkter som varit viktiga för överlevnad genom evolutionen (Hargrave 2013; Serpell et al. 2017). Medfödda rädslostimuli är exempelvis smärta, höga ljud, plötsliga rörelser, eld, isolering, höga höjder, samt okända miljöer och situationer (Hargrave 2013). En ung valp saknar personlig erfarenhet och reagerar då med medfödd respons (Hargrave 2013). Tidiga upplevelser kommer ha betydelse för vilka rädslor som uppstår hos den vuxna hunden (Serpell et al. 2017). Hammerle et al. (2015) anser att patientens beteende bör bedömas vid alla klinikbesök, inte minst hos unga djur, då patologisk rädsla inte försvinner av sig själv. Patologiska rädslor innebär att rädsleresponser överskrider normal nivå och rädslan blir därmed ett hinder för individen (Johnson et al. 2012).

Trots att omgivning och upplevelser påverkar hunden under hela livet finns perioder i valpens utveckling där stimuli har större påverkan på framtida beteende (Dietz et al. 2018). Rädslan för främmande stimuli ökar gradvis från fem till tolv veckors ålder (Freedman et al. 1961; Woolpy & Ginsburg 1967). Efter tolv veckors ålder har valpen större tendens att bli rädd för nya personer och situationer (Serpell et al. 2017). Tiira och Lohi (2015) undersökte valpens tidiga livserfarenheter och utvecklandet av rädslor via en hundägarenkät. Studien av Tiira och Lohi (2015) visade att hundens personlighet är relativt stabil efter ett års ålder, trots detta menar författarna att rädslor kan reduceras senare i livet. Rädsleresponser och negativa associationer till stimuli kan undvikas genom att gradvis utsätta valpen för stimuli under kontrollerade förhållanden vid den tidiga socialiseringsperioden (Rooney et al. 2016; Overall 2013 se Dietz et al. 2018).

Separationsångest är en typ av rädsla som uppstår då hunden separeras från sin ägare, som kan visas via exempelvis destruktivitet, vokalisering, urinering och defekering (Sherman & Mills 2008). Väisänen et al. (2005) beskriver klinikvistelse som en stressfull upplevelse och uppger att flera stressbeteenden kan observeras hos hundar som lämnas ensamma på kliniken, exempelvis vid inskrivning. Tiira och Lohi (2015) identifierar utvecklandet av fobier, separationsångest och generella ångestsyndrom som tillstånd som påverkar hundens välfärd negativt. Vidare förklarar Tiira och Lohi (2015) att stress kan leda till aggressivitet och att hundar som visar aggressivitet mot människor utgör ett samhällsproblem.

## 2.4 Stress, rädsla och ångest vid klinikbesök

En veterinärundersökning innebär i många fall någon form av stress för djuret (Mariti et al. 2017). Main (2022) definierar stress som individens fysiska- eller psykiska reaktion på ett hot, och i samband med detta aktiveras det sympatiska nervsystemet. Stress orsakas inte alltid av smärtsamma stimuli, utan kan också orsakas av oförmågan att kontrollera den aktuella situationen (Yin 2009; Hargrave 2015). Mariti et al. (2017) identifierade ett samband mellan hundens stress i väntrummet och ovilja att gå in i undersökningsrummet, samt ökad stress vid veterinärundersökning. Av de 906 hundarna i studien av Mariti et al. (2017) visade 73,2 % tecken på obehag när de befann sig på undersökningsbordet. Strategier för att minimera stress i klinisk miljö är även viktigt ur ett diagnostiskt perspektiv då stress påverkar flera vitalparametrar (Mariti et al. 2017). Förutom att stress har en negativ påverkan på hundens psykiska hälsa har stress dessutom en negativ inverkan på bland annat sårhäkning, kardiovaskulär hälsa och det gastrointestinala systemet (Riemer et al. 2021). Enligt Mills et al. (2014) kan stress orsaka patologiska avvikelser på flera av kroppens organsystem. Stress kan bland annat orsaka inappetens, nedsatt reproduktionsförmåga, hämrat immunsystem och dermatologiska sjukdomar (Mills et al. 2014).

Tidigare erfarenheter påverkar hur hunden upplever klinikbesök (Appleby 2002). Lloyd (2017) anger att hundar via klassisk betingning snabbt associerar eventuella negativa upplevelser vid klinikbesök till liknande miljöer i framtiden. Stellato et al. (2021) undersökte riskfaktorer för rädsla och aggression vid klinikbesök och visade att negativa upplevelser i samband med besök orsakade rädsla. Det fanns även ett samband mellan rädsla i klinikmiljö och rädsla för främlingar, höga ljud och främmande situationer (Stellato et al. 2021). Appleby (2002) angav att hundar med liten erfarenhet av okända människor tenderade att vara mer rädda vid en veterinärundersökning och besöket kan då bli traumatiserande. Vidare beskriver Appleby (2002) att dessa hundar kan komma att associera veterinären med obehag och uppleva ökad stress vid framtida klinikbesök. I kontrast till detta visade hundar som haft tidigare positiva interaktioner med okända människor mindre rädsla vid veterinärundersökning, fasthållning och injektion (Appleby 2002).

### *Hanteringsstrategier*

För att hantera stressfulla situationer använder hunden olika strategier, vilket av hundägare och djurhälsopersonal kan tolkas som beteendeproblem (Seksell 2009 se Hargrave 2015). Marks (1987) beskriver fyra huvudsakliga hanteringsstrategier;

frysa, fly, fäkta, och fjäska. Frysresponsen kan delas in i “attentive” där djuret är alert och uppmärksam på omgivningen för att snabbt kunna fly eller fäkta, samt “tonic” där djuret till synes är apatisk och eventuellt spelar död (Marks 1987). Vid flykt undviker djuret den hotfulla situationen, fäkta syftar på att djuret försvarar sig själv aggressivt och vid fjäsk uppvisas ett medgivande beteende för att omrikta uppmärksamheten (Walker et al. 1997). Hargrave (2015) anger att allvarligt sänkt välfärd kan uppstå när hunden hindras från att utföra sina hanteringsstrategier, vid exempelvis fasthållning. Djur väljer vanligtvis i första hand att fly eller gömma sig från ett upplevt hot, men i situationer där detta inte är möjligt och kaskaden av stressorer överstiger hundens toleransnivå kan hunden istället uppvisa beteenden kopplade till frys eller fäkta responsen (Moffat 2008; Riemer et al. 2021; Main 2022). När hunden utsätts för flera negativa stressorer efter varandra utan möjlighet till återhämtning uppstår “trigger stacking” (Main 2022). Bidragande faktorer till ”trigger stacking” kan exempelvis inkludera resan till kliniken, ägarens beteende, väntrummet och hantering av personal (Main 2022). Om det sammantagna stresspåslaget överstiger hundens toleransnivå kan det leda till att hunden uppvisar stressbeteenden såsom att morra, göra utfall och hugga (Main 2022). Förmåga att hantera stressfulla situationer varierar dock mellan olika individer (Battaglia 2009).

Ytterligare en aspekt att ta hänsyn till är att många hundar hamnar i ett stadie av inlärd hjälplöshet när de utsätts för en situation där de saknar kontroll (Hargrave 2015). Beteendet som då uppvisas kan tolkas som positivt eftersom hunden anses vara medgörlig, men den inre stress som dessa patienter upplever är densamma som hos hundar med utåtagerande reaktioner (Yin 2009; Hargrave 2015). Djurhälsopersonal bör därför vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att patienten är så avslappnad som möjligt (Yin 2009; Hargrave 2015). Yin (2009) poängterar att det inte är lämpligt att fortsätta med undersökning om en patient befinner sig i ett stadie av inlärd hjälplöshet.

## 2.5 Lågstresshantering vid klinikbesök

Stress är en oundviklig del av miljön på en veterinärklinik och stressreducerande åtgärder bör vara en naturlig del av det kliniska arbetet (Landsberg 2013 se Hargrave 2015). Att tillämpa lågstresshantering i kliniken kräver sällan kostsamma investeringar, utan handlar om respektfull hantering, samt kunskap om kommunikation och beteende (Yin 2009). Besökets längd bör anpassas till hundens ålder där längre tid avsätts för det första valpbesöket och klinikbesök för äldre hundar (Creevy et al. 2019). Klinikbesök under rädsloperioderna bör tillämpa stressreducerande hanteringstekniker för att undvika negativa associationer (Mendez 2023).



En stor andel hundar uppvisar stress i väntrummet, således bör stressreducerande åtgärder tillämpas vid ankomst till kliniken och i väntrum (Moffat 2008; Yin 2009; Mariti et al. 2015; Mariti et al. 2017; Riemer et al. 2021). Interaktioner med andra hundar och hundägare kan orsaka stress, frustration eller upphetsning (Main 2022). Skiljeväggar kan användas för att minimera visuella intryck och väntrummet bör planeras för att maximera avstånd mellan patienter (Yin 2009; Riemer et al. 2021; Main 2022). Riemer et al. (2021) rekommenderar separata väntrum och om möjligt även separata behandlingsrum för hundar och katter. Individer med känd rädsla eller aggressivt beteende kan uppmanas vänta utanför kliniken för att minimera stress för individen och andra patienter i väntrummet (Moffat 2008; Riemer et al. 2021). Både hundar och hundägare kan uppleva höga ljud som stressande, därför bör åtgärder för att reducera ljudvolym vidtas (Main 2022). För att underlätta vistelsen i väntrummet rekommenderas att receptionen är försedd med godis som hundägare kan använda till positiv förstärkning och uppmuntra hunden att hålla sig lugn (Lloyd 2017; Riemer et al. 2021; Shepherd 2009 se Main 2022). I en studie av Stellato et al. (2021) uppvisade hundar som erbjudits godis under besöket mindre stress. Receptionspersonalen bör även besitta tillräckliga kunskaper i hundars beteende och kunna vidta lämpliga åtgärder om hundar uppvisar tecken på ökande obehag (Shepherd 2009 se Main 2022). Individer med känd rädsla eller aggressivt beteende kan exempelvis uppmanas vänta utanför kliniken för att minimera stress för individen och andra patienter i väntrummet (Moffat 2008; Riemer et al. 2021; Shepherd 2009 se Main 2022).

För att minska stress under konsultationen bör hunden få undersöka rummet och hänsyn bör tas till hundens preferenser, exempelvis genom att utföra undersökningen på golvet (Lloyd 2017; Shepherd 2009 se Main 2022). För att öka hundens komfort är det fördelaktigt att använda halkfri fäll, lugnande feromoner, samt städa rummet direkt efter konsultationen för att minska lukten av andra djur (Lloyd 2017; Herron & Shreyer 2014; Riemer et al. 2021; Shepherd 2009 se Main 2022). Vid all hantering ska minsta möjliga fasthållning användas (Yin 2009).

Belöningar i form av godis, kel eller leksaker är lämpliga att erbjuda under hela besöket för att skapa positiva associationer, samt för distraktion från exempelvis injektioner (Yin 2009; Herron & Shreyer 2014). Belöningar ökar hundens samarbetsförmåga och minimerar behovet av fasthållning (Lloyd 2017; Riemer et al. 2021).

Yin (2009) beskriver att det är bäst att låta hunden ta kontakt frivilligt om möjligt. Yin (2009) rekommenderar även att undvika direkt ögonkontakt och att möta hunden rakt framifrån, samt avstå från att böja sig över hunden då detta kan uppfattas som hotfullt. Likaså kan hastiga rörelser riskera att skrämma valpen (Riemer et al. 2021). Ett lugnt kroppsspråk och röstläge bör därmed användas vid

undersökning (Yin 2009). Vid palpation bör konstant kroppskontakt bibehållas där händerna metodiskt flyttas längs med djurets kropp istället för att flytta dem från kroppsdel till kroppsdel (Herron & Shreyer 2014; Riemer et al. 2021).

Bra hanteringstekniker förbättrar upplevelsen för hunden och stärker hundägarens förtroende för kliniken (Yin 2009). Yin (2009) listar flera fördelar med lågstresshantering i kliniken (Figur 1).

1. *“increase safety for the hospital staff;*
2. *increase our ability to treat patients and the willingness of owners to bring in their pets;*
3. *increase overall efficiency by developing patients who willingly comply with procedures;*
4. *build better relationships with both our clients and our patients”*

Figur 1. Fördelarna med att använda lågstresshantering enligt Yin (2009:25).

Anledningen till valpens första klinikbesök är i de flesta fall vaccinationer. Yin (2009) beskriver att en vaccination med lågstresshantering innebär att valpen ges tid att vänja sig vid hanteringen innan vaccinet administreras. Tillvänjning sker i flera steg; exempelvis kan ett lätt grepp tas vid injektionsplatsen samtidigt som godis erbjuds (Yin 2009). När valpen är bekväm med hanteringen kan ytterligare steg innebära att grepp tas i nacken och att kanylen sätts mot huden med lock på (Yin 2009). Under hela förloppet bjuds valpen på godis för att skapa positiva associationer (Yin 2009).

## 2.6 Djurhälsopersonalens ansvar

Valpens första klinikbesök bör ha tid avsatt för att utbilda valpägare kring träning, hantering och socialisering (Mendez 2023). Enligt Mendez (2023) är viktiga utbildningsämnen socialisering på säkert sätt, träning med byteshandel (matskål och objekt), rumsrenhetsträning och råd om bra valpkurser. Även Hargrave (2015) beskriver vikten av att använda klinikbesök för att utbilda hundägare i hantering, träning och beteende för att undvika framtida beteendeproblem. Samtal och information kring beteende och förebyggande åtgärder bör vara en del av alla klinikbesök (Hargrave 2015). Hargrave (2013) belyser vikten av att djurhälsopersonal kan identifiera valpar och ägare i behov av extra stöd i ett tidigt skede. Överstiger behovet personalens förmåga bör ägaren hänvisas till en beteendespecialist (Hargrave 2013). Misslyckande i att fånga upp dessa individer kan ge negativa konsekvenser för både hund och hundägare (Hargrave 2013).

En studie av Mariti et al. (2017) visade att hundar som inte undersökts av veterinär sedan de var valpar, hundar som var ovana vid hantering och hundar som inte

accepterade behandling av ägaren, var mer benägna att uppvisa aggressiva beteenden på veterinärklinik. Således bör veterinär råda hundägare att från tidig ålder träna hantering, exempelvis kloklippning och beröring över hela kroppen, för att underlätta framtida veterinärundersökningar (Mariti et al. 2017). Att arbeta förebyggande är enligt Mariti et al. (2017) det viktigaste sättet för att öka hundens välfärd och minimera stress vid klinikbesök.

## 2.7 Valpkurser och träningsmetoder

Djurhälsopersonal bör uppmuntra hundägare att delta i valpkurser (Creevy et al. 2019). En studie av Dinwoodie et al. (2021) visade att hundar som gått valpkurs, när de var yngre än sex månader, var mindre benägna att uppvisa beteendeproblem som vuxna. Vidare visar studien av Dinwoodie et al. (2021) ett samband mellan aversiva träningsmetoder som inkluderar någon form av bestraffning och ökad risk för rädsla samt aggression. Stellato et al. (2021) fann likaså en koppling mellan ägarens aversiva hantering av oönskat beteende och aggression i klinikmiljö. Liknande resultat sågs även i en studie av Herron et al. (2009) som visade att konfronterande träningsmetoder såsom "alpha-roll", fysiska tillrättavisande och verbal bestraffning ökade aggressiva beteenden. Både Stellato et al. (2021) och Dinwoodie et al. (2021) förespråkar därför positiva träningsmetoder, exempelvis belöningsbaserad träning och motbetingning. Herron et al. (2009) observerade att hundägare var mer benägna att konsultera en hundtränare än veterinär avseende beteendeproblem, men enligt författarna varierar kompetens hos hundtränare och hundägare riskerar då att få felaktiga råd.

## Material och metod

Arbetet utfördes i två delar. En litteratursökning genomfördes för att samla in vetenskaplig fakta om hundvalpars behov och förekomst av beteendeproblem hos hundar. Litteratursökningen kombinerades med en enkätstudie för att undersöka hundägare och valpars upplevelser vid klinikbesök, samt förekomst av beteendeproblem.

### 3.1 Litteratursökning

Litteratursökningar genomfördes under januari till mars 2024. Databaserna Web of Science, Google Scholar, Pub Med och Primo användes för att söka litteratur inom ämnet för studien. Som komplement till de vetenskapliga artiklarna användes ett antal böcker för bakgrundsinformation rörande valpens behov och sociala utveckling.

Sökorden som användes var olika kombinationer av puppy, puppies, dog, dogs, canine, anxiety, stress, fear, aggression, veterinar\*, clinic, hospital\*, behaviour\*, behavior\*, behavioral problems, behavioural problems, problematic behavior, early experiences, social experiences, adolescent, critical periods, risk factors.

Samtliga artiklar som använts i arbetet var vetenskapligt granskade. Artiklarna valdes ut med hänsyn till innehåll om valpens behov, utvecklingsperioder, beteendeproblem och hantering av stress på veterinärkliniken. Då det saknades studier som enbart behandlade stress på veterinärklinik, inkluderades artiklar som undersökte stress i större sammanhang. Utifrån dessa artiklar valdes avsnitt som var relevanta för studien ut.

### 3.2 Enkätstudie

Hundägarens och valpens upplevelser vid klinikbesök samt förekomst av beteendeproblem undersöktes via en webbaserad enkät skapad i Netigate. Enkäten testades på en mindre grupp djursjukskötare studenter vid Sveriges

Lantbruksuniversitet, handledare samt anhöriga till författarna. Enkäten reviderades efter feedback.

Enkäten var riktad till hundägare och fokuserade på frågor om valpens upplevelser vid klinikbesök under de första sex månaderna av valpens liv. Enstaka frågor behandlade andra väsentliga upplevelser som hunden upplevt i ung ålder utöver klinikbesök. Frågor ställdes rörande hundens beteende i vuxen ålder för att undersöka om hunden visat tecken på beteendeproblem såsom separationsångest, aggression och rädsla. Enkäten inkluderade även frågor om hundägarens intresse av valpanpassade klinikbesök.

Enkäten bestod av 29 frågor vilka var indelade i envals-, flervals- och fritextfrågor. Det fanns ingen begränsning i hur många alternativ respondenten kunde välja på flervalsfrågorna. Fullständig enkät återfinns i bilaga 1. Upplägget i enkäten visas i figur 2. De flesta frågorna var obligatoriska. Ett mindre antal frågor, samt fritextfrågor, var frivilliga.

i)	Bakgrundsinformation
ii)	Veterinärkontakter som valp
iii)	Upplevelser vid veterinärbesök och inskrivning som valp
iv)	Rädsla, stress och ångest vid veterinärbesök
v)	Upplevelser utanför veterinärkliniken
vi)	Veterinärbesök över 1 års ålder
vii)	Beteendeproblem
viii)	Veterinärklinikens ansvar
ix)	Djurägarens intresse av valpanpassning

Figur 2. Enkätens olika avsnitt.

För att förtydliga för respondenten vad som avsågs med stress lades det in en informationstext i enkäten med vanliga tecken på stress (figur 3).

<p><b>Tecken på rädsla, stress och ångest kan vara något eller flera av följande beteenden;</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Lugnande signaler (slickar sig om munnen, smackar, gäspar)</li><li>• Vokaliserar; skäller, gnäller, gnyr</li><li>• Ökad pälsfällning</li><li>• Svans mellan benen, bakåtstrukna öron och/eller synliga ögonvitor</li><li>• Skakar</li><li>• Hässjar/flämtar</li><li>• Ökad salivering</li><li>• Orolig, vankar av och an i rummet</li><li>• Försöker gömma sig eller fly från situationen/platsen</li><li>• Morrar, visar tänder, gör utfall, hugger</li></ul>
--

Figur 3. Synliga tecken på rädsla, stress och ångest som listades i enkäten.

Urval av studiepopulationen skedde via frivillighetsprincipen. Enkäten delades i olika Facebook-forum för att nå ut till en stor mängd hundägare. Datainsamlingen pågick mellan 2024-02-09 och 2024-02-29.

Enkäten inleddes med en kort text för att ge respondenten information om ämnets betydelse och tydliggöra att deltagandet i studien krävde att hundägaren hade kännedom om valpens klinikbesök de första sex månaderna av dess liv.

Inkluderingskriterierna till enkäten var följande:

- Vid frågor gällande hunden i vuxen ålder inkluderades endast hundar som vid enkätens utförande var äldre än ett år.
- Hundägare med kännedom om valpens tidiga kontakter med veterinärvård (besök och sjukhusvistelse som ägt rum när hunden var yngre än sex månader).

Exkluderingskriterierna till enkäten var följande:

- Hundar som hade bytt hem efter sex månaders ålder.
- Ägare som angav alternativet ”minns ej” på enkätfråga gällande hundens klinikbesök innan sex månaders ålder.

### *Databearbetning*

Enkäten innefattade kvantitativa envals- och flervalsfrågor, samt kvalitativa fritextfrågor där hundägaren fick möjlighet att beskriva sin upplevelse mer ingående. De kvantitativa frågorna analyserades via Netigates rapporteringssystem, medan de kvalitativa frågorna analyserades manuellt av författarna. Totalt inkom 1135 svar, varav 759 var fullständiga. Endast fullständiga svar inkluderades i databearbetningen.

# Resultat

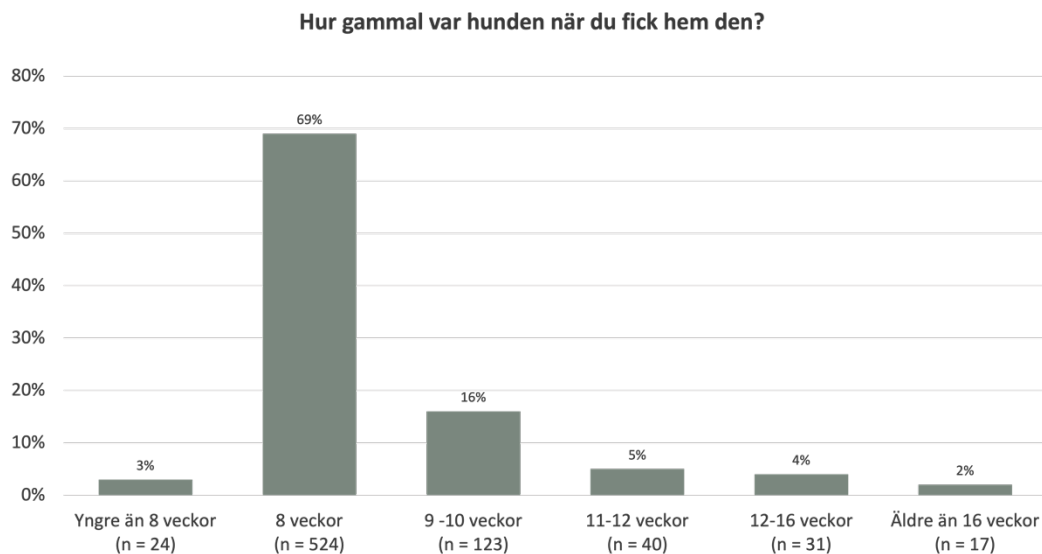
## 4.1 Bakgrundsinformation

Av de 759 fullständiga enkätsvar som erhöles var 311 intakta hanar, 62 kastrerade hanar, 338 intakta tikar och 48 kastrerade tikar. De 10 vanligaste raserna som deltog utgjorde 71,4 % av hundarna (figur 4). Totalt fanns 93 raser representerade.

De 10 vanligaste hundraserna som deltog i studien	Antal	%
Flat coated retriever	124	16
Dansk svensk gårdshund	77	10
Golden retriever	68	9
Boxer	48	6
Pudel	47	6
Labrador retriever	46	6
Blandras	44	6
Staffordshire bullterrier	38	5
Shetland sheepdog	33	4
Tysk schäferhund	17	2

*Figur 4. De 10 vanligaste hundraserna som ingick i studien. Av blandrashundarna förekom främst olika variationer av labrador och pudel (N = 759).*

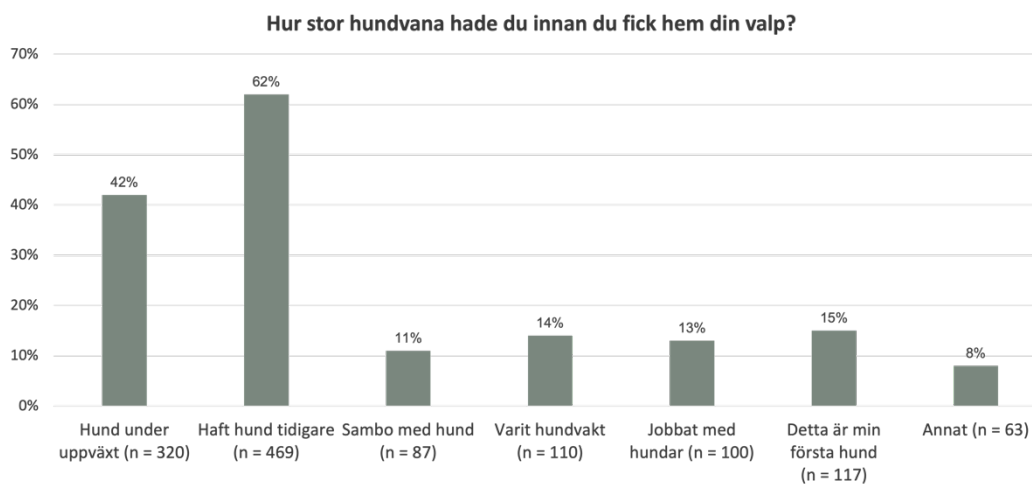
Vid tidpunkten för enkäten var 216 av hundarna 1–2 år, 241 var 3–5 år, 68 var 6–8 år och 70 var >8 år. Respondenter vars hund var yngre än ett år vid utförandet av enkäten exkluderades i frågor gällande hunden i vuxen ålder, vilket var aktuellt för 164 respondenter. Majoriteten av hundarna i studien var åtta veckor gamla när hundägaren fick hem valpen (figur 5).



Figur 5. Sammanställning av hundars ålder vid flytt hem till respondenten (N = 759).

## 4.2 Hundvana och valpkurs

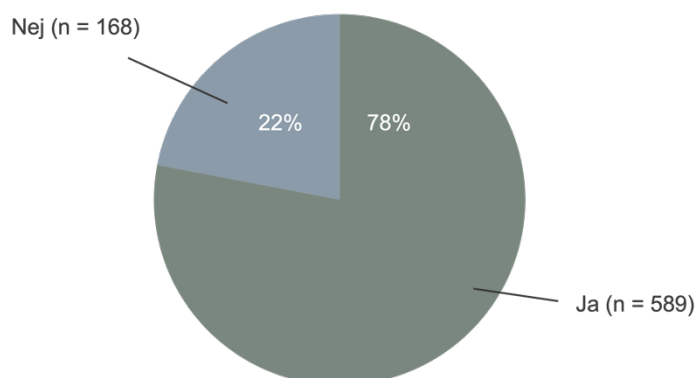
Resultat avseende hundägarens hundvana och deltagande på valpkurs redovisas i figur 6 och figur 7.



Figur 6. Sammanställning av hundägares tidigare hundvana (N = 759). Respondenten hade i denna flervalsfråga möjlighet att välja flera svarsalternativ. Vid val av svarsalternativet "annat" uppgav 22 respondenter att de var uppfödare, vissa med lång erfarenhet.



Har du eller någon i familjen gått en valpkurs eller liknande med din/er valp?



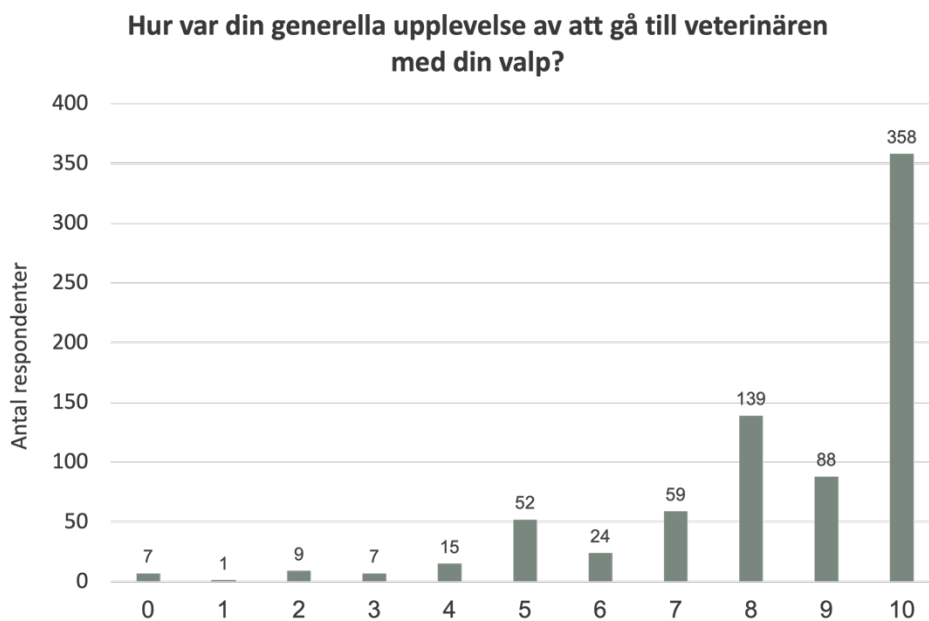
Figur 7. Andel hundägare som deltagit i valpkurs eller liknande med sin valp (N = 759).

### 4.3 Veterinärkontakter som valp

Av respondenterna angav 750 (99 %) att deras valp hade besökt veterinärklinik för vaccination. Andra orsaker till klinikbesök var sjukdom (n=181, 24 %) och skada (n=117, 15 %). Endast 97 hundägare (13 %) hade besökt kliniken i syfte att miljöträna sin valp. Gällande inskrivning på djursjukhus hade 48 valpar varit inskrivna <1 vecka och 4 valpar >1 vecka. Av de 110 valpar som genomgått en operation eller annan åtgärd som inneburit sedering eller sövning var den främsta anledningen, av de 72 fritextsvaren, konsumtion av främmande föremål. I fritext har respondenter även angett att valpen har följt med familjens andra husdjur på klinikbesök.

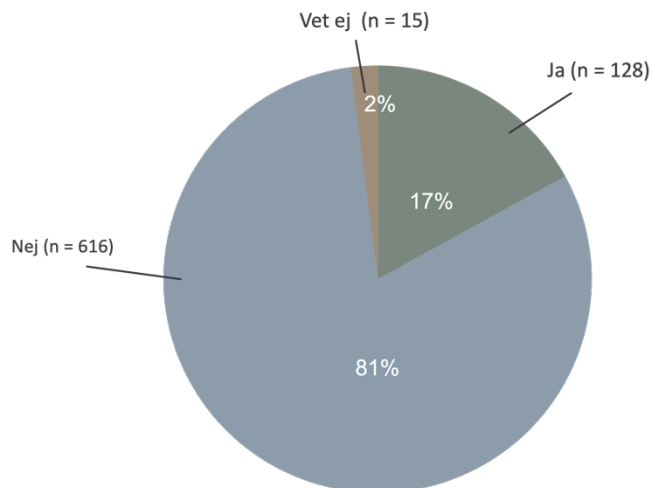
Vanligaste åldern för klinikbesök som valp var 12–16 veckors ålder, vilket angavs av 544 respondenter (72 %). Klinikbesök genomfördes vid 4–6 månaders ålder för 308 valpar (41 %), vid 8–11 veckors ålder för 197 valpar (26 %), och 136 valpar var yngre än åtta veckors ålder. Sex valpar hade inte besökt veterinär då de var yngre än ett år.

Den generella upplevelsen av klinikbesök angavs som positiv av majoriteten av respondenterna (figur 8). Andelen valpar som visade stress under klinikbesöket redovisas i figur 9.



Figur 8. Djurägarens generella upplevelse av att gå till veterinären med sin valp graderat från “mycket negativt” (0) till “mycket positivt” (10) (N = 759).

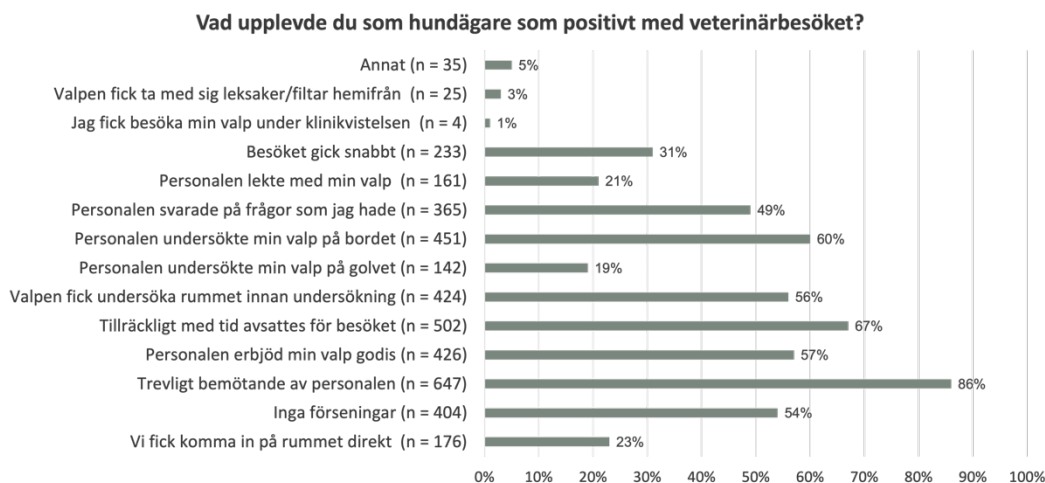
**Visade din valp tecken på stress, rädsla och/eller ångest vid veterinärbesöket?**



Figur 9. Andel respondenter som angett att deras valp visade stress, rädsla och/eller ångest vid klinikbesök (N = 759).

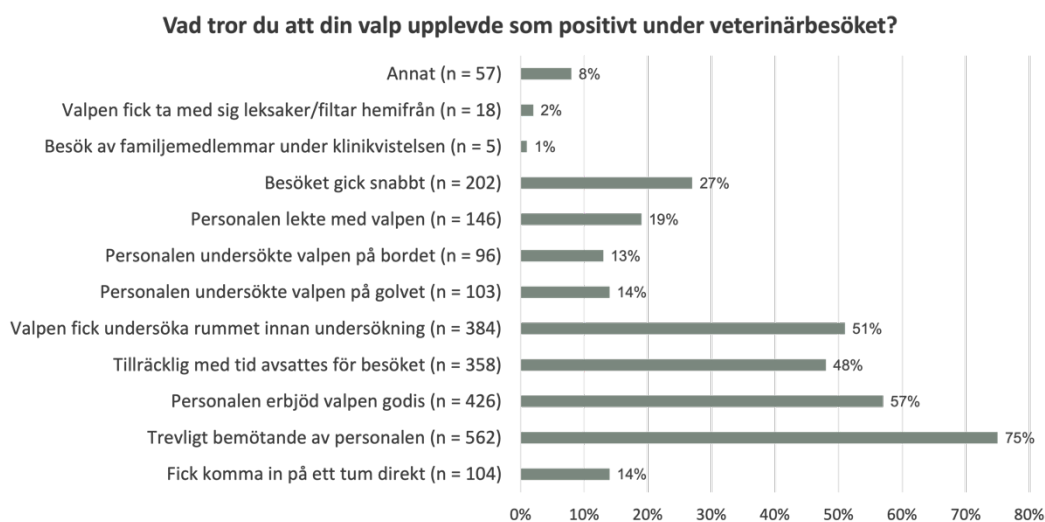
Hundägarens upplevelse över vad som var positivt med besöket redovisas i figur 10. Under alternativet “annat” beskrevs att personalen varit lyhörd för hur hundägaren ville att valpen bemöttes, exempelvis genom att hålla besöket lugnt

eller hålla låg energinivå. En hundägare angav att hen fick hålla sin valp i famnen under vaccinationen istället för att valpen placerades på undersökningsbordet. Fyra personer svarade att inget var positivt med besöket.

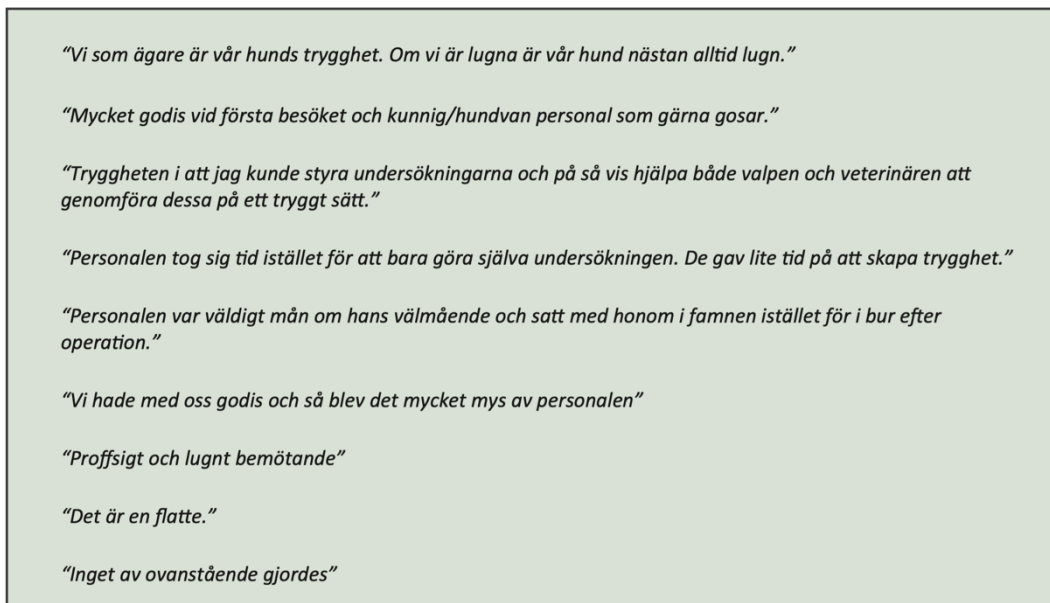


Figur 10. Sammanställning av hundägarens positiva upplevelser under klinikbesöket (N = 751). Respondenten hade i denna flervalpsfråga möjlighet att välja flera svarsalternativ.

I figur 11 redovisas vad hundägaren bedömde att valpen uppfattade som positivt under besöket. Under alternativet “annat” beskrevs även andra positiva upplevelser (figur 12), exempelvis att valpen fick ha med en tryggare hund, att hundägaren var lugn i situationen, att hundägaren fick möjlighet att styra undersökningen efter valpens behov, samt att personalen lade ner tid på att skapa trygghet.



Figur 11. Sammanställning av valpens positiva upplevelser under klinikbesöket (N = 751).



*Figur 12. Exempel på fritextsvar på frågan "Vad tror du att din valp upplevde som positivt under veterinärbesöket?"*

En frivillig fritextfråga gav hundägaren möjlighet att vidareutveckla eventuella negativa upplevelser för valpen vid klinikbesöket. En stor del av respondenterna uppgav stress i väntrummet, undersökning på bord, fasthållning, samt att besöket upplevdes stressigt och att personalen verkade stressad. En del respondenter förklarade även att hunden sedan tidigare ogillat främmande människor och att klinikbesöket därmed upplevdes som stressande. Ett fåtal fritextsvar redovisas i figur 13, ytterligare fritextsvar redovisas i bilaga 2.

*"Min hund var som valp väldigt, väldigt taggad och glad (labrador...), vilket jag inte ville bekräfta. Jag hjälpte min valp in på undersökningsrummet mha mjukost och hon fick äta mjukost inne på rummet i väntan på DSS för att ha något att fokusera på. När DSS kom in i rummet började hon direkt leka upp min valp (som såklart hade lite svårt att sitta still) innan jag ens hann säga någonting om hur jag ville att besöket skulle gå till (lugn och ro i den utsträckning det går). Min valp var sedan extremt mycket uppe i varv när hon fick komma upp på undersökningsbordet. Sköterskan stack henne sedan (vaccin) utan att någon var beredd så valpen blev jätterädd och flög av bordet men jag hann fånga henne. Efter det vågade hon inte gå nära undersökningsbordet och var märkbart orolig/rädd, hon är extremt trygg annars och har fortfarande aldrig sett henne så igen (hon är 2 år nu). Jag hade önskat att personalen hade lyssnat in mig först och inte börjat tjoa och leka innan hen ens hade kommit innanför dörren. Min hund har idag inga men av detta, tack och lov. Hon "skakar av sig" det mesta, men vilken annan hund som helst kan ju bli ärrad av sådant."*

*"Min valp var väldigt sjuk och mådde väldigt dåligt vilket jag tror påverkade att hon tyckte veterinärbesöket var jobbigt. Hon var en glad och social valp innan men eftersom hon var i så dåligt tillstånd och mådde dåligt tror jag hon kopplade den känslan med att vara hos veterinären."*

*"Veterinär tog med sig valpen i ett eget rum och vaccinerade honom utan oss efter det kom hon tillbaka med honom på ch [och] då hade han kissat ner sig av rädsla under vaccinationen sen, har hela hans liv varit präglad av stress vid veterinärbesök"*

*"Att vara i väntrummet med många olika djur, flera som visade tecken på stress vilket jag tror utsöndrade dofter som fick min valp att bli lite nervös utan att veta varför"*

*"Att veterinären sänkte bordet utan att säga någonting i förväg. Valpen sprang i panik från bordet rakt in i en papperskorg. Sedan dess är han livrädd för bordet."*

Figur 13. Vad hundägaren tror att valpen upplevde som negativt under klinikbesöket (utvalda fritextsvar).

## 4.4 Förbättringsförslag från hundägare

Avseende respondenternas förbättringsförslag inkom förslag som delades in i kategorier (figur 14). Kommentarer som innefattat flera aspekter har inkluderats i flera kategorier. Kommentarer som inte ansågs relevanta för denna fråga exkluderades, exempelvis positiva erfarenheter, "vet ej" och "sänkta priser". Utvalda fritextsvar redovisas i figur 15, ytterligare fritextsvar kan hittas i bilaga 3.

Vad hundägare önskar av kliniken för att besöket ska bli bättre för valpen	Antal kommentarer:
Anpassade klinikbesök	19
Tillräckligt lång tid bokad/avsatt	19
Förbättrade väntrum/entré	18
Positiv förstärkning	17
Lek, kel och gos	17
Förslag kopplat till kommunikation med djurägare	15
Övrigt	13
Undersökning på golv	12
Undvika kontakt med andra patienter	10
Lugnt bemötande	10
Direkt in på undersökningsrum	9
Personal med kunskap om lågstresshantering och beteende	6
Undvika väntetider	5
Få vara med vid åtgärder	4
Trevlighetsbesök	4

Figur 14. Hundägarens förslag till bättre klinikbesök indelade i kategorier (presenterat i fallande ordning).

<p><i>"Avsatt tillräckligt med tid och tänkt på att det var ett ungt djur som troligtvis påverkas av sina första veterinärbesök i resten av sitt liv. Hade även önskat att de lyssnat mer på mig som ägare om min hund personlighet osv."</i></p> <p><i>"Möjlighet och fråga om att komma in direkt till undersökningsrum istället för att behöva vänta eller passera väntrummet. Alt. designa om väntrummet så det inte blir så stor exponering mot andra djur som kan vara nervösa, rädda, stressade"</i></p> <p><i>"Undersökte valpen på golvet först innan man tog upp valpen på bordet. Om möjligt, ställa frågan om valpen varit uppe på bord tidigare. Att personalen leker/umgås med valpen mellan undersökningen och gör det till en väldigt positiv upplevelse för valpen. Erbjuder godis om möjligt."</i></p> <p><i>"Få vara kvar med valpen tills dess att narkosen har gjort att de sover djupt."</i></p> <p><i>"Att personalen blev utbildade om hundens kommunikation/språk. Ex fjäska är inte detsamma som glädje med mera. Att personalen frågade hur dom kan göra besöket bra för ens hund, ex hälsa på speciellt sätt/låta bli att titta på hunden med mera."</i></p> <p><i>"Vara tydligare med valpen vad man vill och inte hetsa upp för mycket. Belöna, locka och beröm med godis men på ett lugnt [lugnt] sätt. Det ska kännas tryggt för valpen att veterinären är lugn och stabil samtidigt som det ska vara en positiv upplevelse."</i></p>
---

Figur 15. Utvalda fritextsvar på frågan "Vad skulle du som hundägare önska av kliniken för att göra besöket bättre för dig och din valp?"

## 4.5 Stress, rädsla och/eller ångest vid klinikbesöket/klinikvistelsen

Innan nästa enkätavsnitt inkluderades en informationsruta med tecken på stress som hundägaren kan observera hos sin hund (figur 3). Tillfällen under besöket där valpen visat tecken på stress redovisas i figur 16, utvalda fritextsvar kan läsas i figur 17.

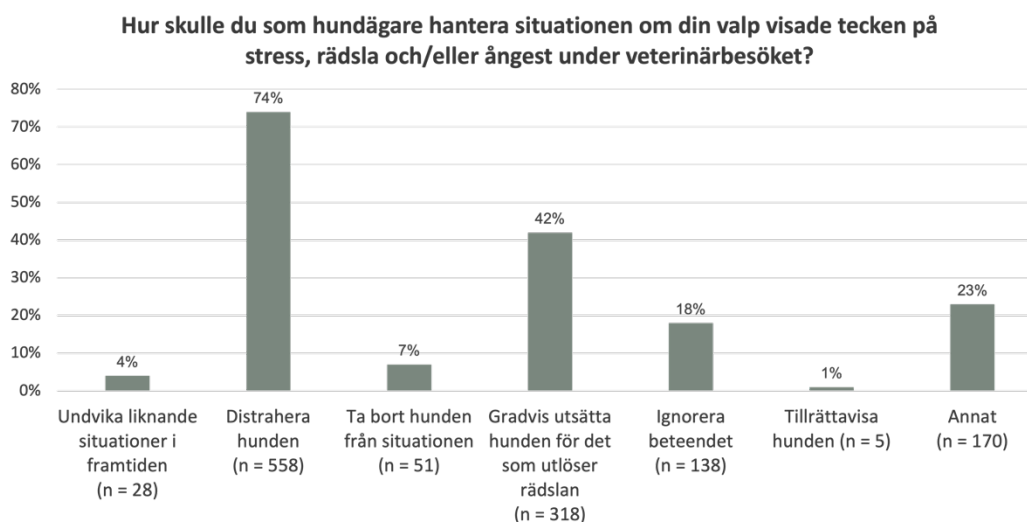
Tillfällen då valpen visade tecken på stress, rädsla och/eller ångest under besöket	Antal	%
Valpen visade ingen rädsla, stress eller ångest under besöket	414	55
Vid fasthållning	144	19
Vid undersökningen	116	15
I väntrummet	115	15
Vid placering på bordet	109	15
Vid provtagning	62	8
Vid närhet/kontakt med andra djur på kliniken	50	7
Annat	46	6
Under hela vistelsen på kliniken	37	5
Vid överlämning till klinikpersonalen vid inskrivning	32	4
Vid bemötande av personal	31	4
Vid transport till och från kliniken	25	3

Figur 16. Tillfällen då valpen visade tecken på stress, rädsla och/eller ångest under klinikbesöket (N = 751).

<p><i>"När han vaknat efter operationen så var han ledsen/orolig så veterinären ringde och frågade om vi kunde hämta tidigare vilket vi gjorde och han blev lugn så fort flocken kom, kurade in sig hos vår tik och somnade lugnt!"</i></p> <p><i>"Min hund blir stressad av glädje och fäller päls och skakar i samband med detta. Han skakar dock i lägen där han behöver vänta, vänta på mat och så det är inget ovanligt."</i></p> <p><i>"Ville inte kliva upp på vågen."</i></p> <p><i>"Vid andra besök med andra valpar så har det främst varit i väntrummet och då särskilt om vi behövt sitta där länge och/eller om det funnits andra hundar där, som varit stressade."</i></p> <p><i>"När man kommer in på veterinärskliniken finns ofta en osäkerhet hos valpar. Lukt, flera i väntrummet mm. Tar man det lugnt och själv är trygg går det snabbt över."</i></p> <p><i>"Tänk på att stress även kan upplevas hos en glad hund, behöver inte vara rädd eller ängslig utan blir mera överslag!"</i></p>
--

Figur 17. Utvalda fritextsvar på frågan "Vid vilket/vilka tillfällen under veterinärbesöket/klinikvistelsen visade din valp tecken på stress, rädsla och/eller ångest?"

Vid tecken på stress valde de flesta (74 %) att distrahera valpen med godis eller leksak (figur 18). På svarsalternativet “annat” dominerade kommentarer om att behålla lugnet själv, lugna valpen genom att klappa och att finnas nära, samt att distrahera med något extra gott. Många angav att träna på hantering hemma för att sedan åka till veterinärklinik för trevlighetsbesök och upptrappad träning.



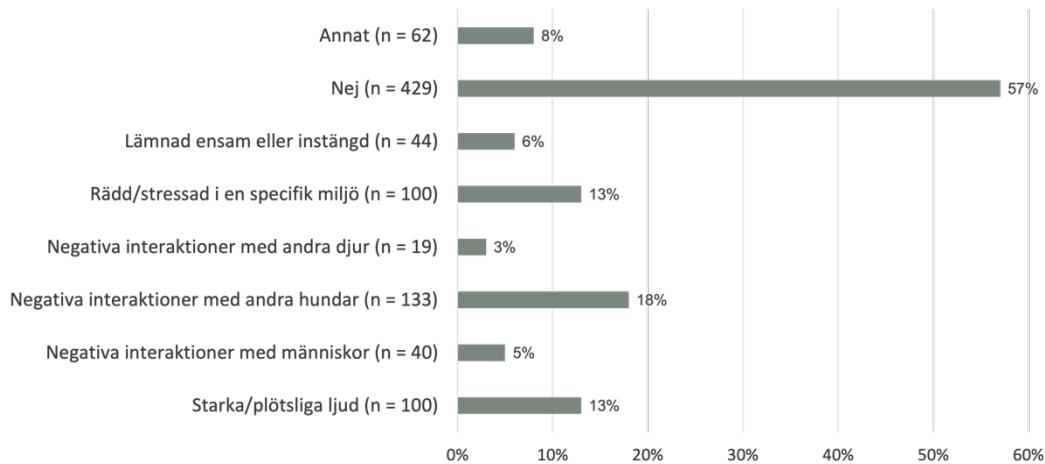
Figur 18. Hundägarens hantering av situationer där valpen visar tecken på stress under klinikbesöket (N = 751).

## 4.6 Andra negativa upplevelser

Ungefär hälften av respondenterna (57 %) angav att deras valp inte varit med om andra negativa upplevelser som medfört stress (figur 19). Under alternativet “annat” beskrev 17 respondenter att deras valp upplevt rädsla vid höga ljud såsom fyrverkerier. Tre respondenter beskrev att deras hund nosat/sprungit in i ett elstängsel och att hunden efter händelsen varit rädd för stängsel samt andra djur. Andra situationer som nämndes var möte med småbarn, ensamhetsträning och kloklippning. Ett urval fritextsvar redovisas i figur 20.



**Har din hund som valp varit med om någon annan negativ upplevelse som medfört stress, rädsla och/eller ångest?**



Figur 19. Valpar som varit med om andra negativa upplevelser när de var yngre än 6 månader (N = 750). Respondenten hade i denna fråga möjlighet att välja flera svarsalternativ.

*“Ramlade i vattnet då han halkade på en sten han hoppade på. Blev rädd för vatten och tog 2-3 år att jobba bort”*

*“Negativ [Negativ] upplevelse med kompostgaller som ramlade första veckan hemma, har efter detta stor respekt för dessa samt olika grindar och vill inte gå nära. Försökt träna mycket positiv belöning vid dessa men inte gett med sig, stor respekt fortsatt.”*

*“Hon nosade på ett elstängsel där det gick kor och intill hästar. Var efter det rädd för stängsel, hästar och kor under en period”*

*“Blev överkörd av en cyklist när han var kopplad vid min sida. En benet gick vid radius och ullna. Detta skedde vid 4 månaders [månaders] ålder. Kommer en cyklist i hög hastighet förbi och han inte är beredd kan han skälla”*

*“Adopterade henne när hon var 4 månader från hundar utan hem i Irland. Hon var väldigt rädd för bilar, höga ljud, smällar och fordon överlag. Dock inte att åka bil men att se bilar köra förbi. Hon är än idag rädd för höga ljud vilket skrämmer henne något enormt.”*

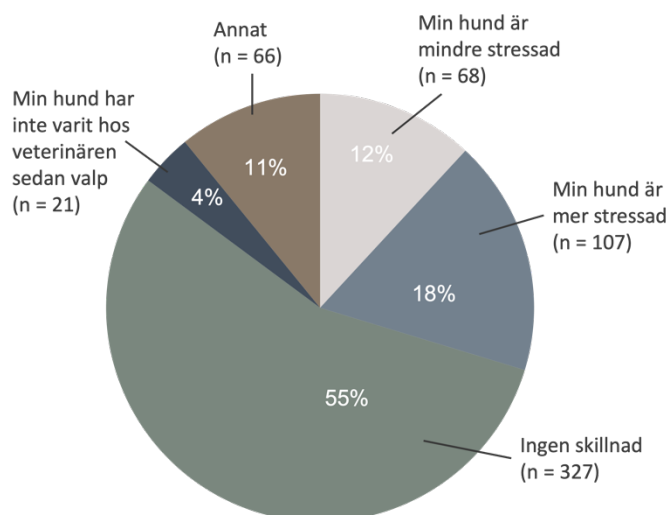
*“Nej, jag anser att en stabil hund ska klara nya situationer och hantera det mesta.”*

Figur 20. Utvalda fritextsvar om andra negativa upplevelser som valpen upplevt.

## 4.7 Klinikbesök i vuxen ålder

Fördelningen av svar på frågan gällande upplevelser vid klinikbesök i vuxen ålder redovisas i figur 21. Hundar som vid enkätens utförande var yngre än ett år exkluderades i frågor gällande hunden i vuxen ålder. Ett urval fritextsvar redovisas i figur 22, ytterligare fritextsvar redovisas i bilaga 4.

Vad är din upplevelse vid veterinärbesök som gjorts då din hund är äldre än 1 år?



Figur 21. Hundägarens upplevelser vid klinikbesök som gjorts då hunden är äldre än 1 år (N = 589).

*"Efter besöket som utlöste stress/rädsla så har det varit med motvilja min hund går in hos veterinären. Människorna älskar han att hälsa på. Men att gå upp på undersökningsbordet eller ens in i undersökningsrummet gör honom stressad."*

*"Mer otålig/stressad, men inte rädd"*

*"Det har berott på veterinär. Veterinär som tvingade henne till saker fick henne att bli så stressad att hon fick sederas... Bytte veterinär, denna veterinär är tydlig men berömmar och ger godis och min hund mår hur bra som helst där! Ingen negativ stress. Hon blir lycklig varje gång vi går dit.... Beror helt enkelt på veterinären."*

*"Hon blev otroligt stressad efter att hon var magsjuk 2020. Nu skakar hon, gömmer sig och vill inte alls. Vi har tyvärr inte fått mycket förståelse eller extra tid eller liknande. De vill mest tala om för mig att det är så här min hundas är, något som förstås inte är hjälpsamt alls i situationen. Ingen har visat intresse för varför hon är rädd och vad vi kan göra åt det. Lite visad empati."*

*"Trygg då vi gjort många sociala besök"*

Figur 22. Utvalda fritextsvar om upplevelser vid klinikbesök som gjorts när hunden är äldre än 1 år.

Bland de hundar som visade en skillnad i stressnivå som vuxna, det vill säga mer eller mindre stress än de gjort som valpar, var det en högre andel som visade stress under kliniska moment även som valpar (figur 23). De hundar som visade mindre stress i vuxen ålder hade i större utsträckning besökt klinik för trevlighetsbesök som valp (figur 24).

	Andel valpar som visade tecken på stress vid klinikbesök		
Tillfällen där hunden visade tecken på stress under klinikbesöket som valp	Hundar som visade mer stress vid klinikbesök efter 1 års ålder (n = 107)	Hundar som visade mindre stress vid klinikbesök efter 1 års ålder (n = 68)	Hundar som inte visade någon skillnad vid klinikbesök efter 1 års ålder (n = 327)
Fasthållning	40 %	31 %	11 %
Undersökning	33 %	25 %	10 %
Undersökningbordet	24 %	26 %	9 %
Väntrum	24 %	31 %	12 %
Ingen stress	32 %	22 %	67 %

Figur 23. Jämförelse mellan de hundar som uppvisat mer/mindre stress samt ingen skillnad vid klinikbesök i vuxen ålder (figur 21) och andel av dessa som har uppvisat stress vid olika kliniska moment som valp.

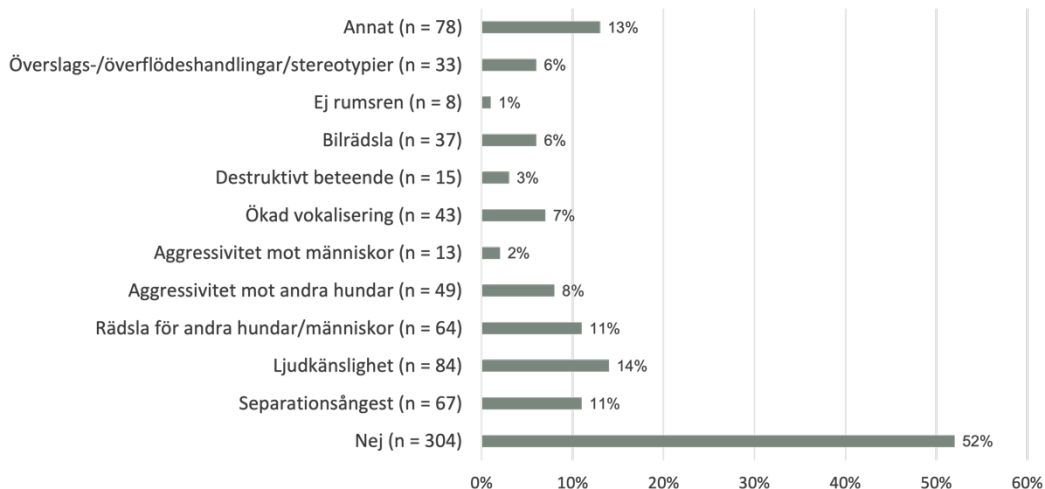
	Hundar som visade mer stress vid klinikbesök efter 1 års ålder (n = 107)	Hundar som visade mindre stress vid klinikbesök efter 1 års ålder (n = 68)	Hundar som inte visade någon skillnad vid klinikbesök efter 1 års ålder (n = 327)
Hundar som besökt kliniken för trevlighetsbesök som valp	10 %	25 %	10 %

Figur 24. Andelen hundar som visade mer/mindre stress samt ingen skillnad i stressnivå vid klinikbesök i vuxen ålder och i vilken utsträckning de besökt klinik för att miljöträna.

## 4.8 Beteendeproblem

Respondenternas svar på frågan om deras vuxna hund visat tecken på beteendeproblem ses i figur 25. Under alternativet “annat” beskrevs beteendeproblem; exempelvis rädsla för främmande människor, nya miljöer och vokalisering. En jämförelse mellan samtliga respondenter och respondenter som angett att deras hund uppvisat tecken på beteendeproblem i vuxen ålder kan ses i figur 26.

### Har din hund som vuxen visat tecken på beteendeproblem? Vilket/vilka?



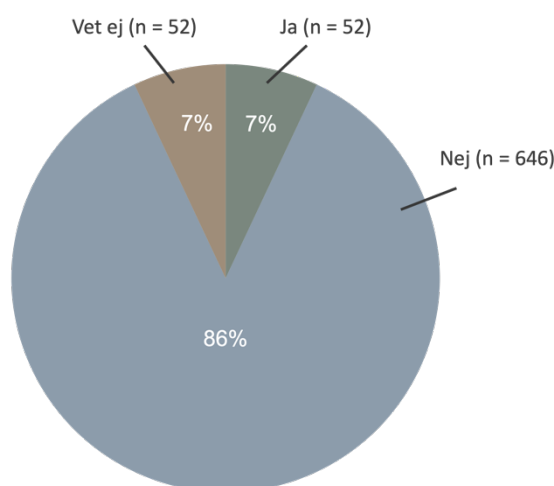
Figur 25. Andel hundar som uppvisar beteendeproblem i vuxen ålder (äldre än 1 år) samt vilken typ av beteendeproblem (N = 589). Respondenten hade i denna fråga möjlighet att välja flera svarsalternativ.

Typ av beteendeproblem i vuxen ålder:	Andel av de som visat tecken på beteendeproblem i vuxen ålder:	Andel av den totala mängden respondenter:
Ljudkänslighet	35 % (n = 76)	14 % (n = 84)
Separationsångest	27 % (n = 59)	11 % (n = 67)
Rädsla för andra hundar/människor	27 % (n = 58)	11 % (n = 64)
Aggressivitet mot andra hundar	21 % (n = 45)	8 % (n = 49)
Ökad vokalisering	18 % (n = 39)	7 % (n = 43)
Bilrädsla	15 % (n = 33)	6 % (n = 37)
Överslagshandlingar Överflödeshandlingar Stereotypier	12 % (n = 25)	6 % (n = 33)
Destruktivt beteende	5 % (n = 11)	3 % (n = 15)
Aggressivitet mot människor	5 % (n = 10)	2 % (n = 13)
Ej rumsren	3 % (n = 6)	1 % (n = 8)

Figur 26. Sammanställning över förekommen frekvens av olika beteendeproblem bland de hundar som uppvisade beteendeproblem i vuxen ålder (N = 216), jämfört med samtliga respondenter över ett år (N = 589).

Andel hundar som visade tecken på beteendeproblem innan klinikbesöket som valp redovisas i figur 27. Av de 52 respondenter som svarat att valpen hade tecken på beteendeproblem framkom det i följdfrågan att de fem vanligaste beteendeproblemen som uppvisades innan klinikbesöket var separationsångest 35 % (n=18), rädsla för andra hundar/människor 29 % (n=15), ljudkänslighet; ex. rädsla för smällare, åska, höga ljud 21 % (n=11), bilrädsla; rädd, stressad vid bilresor 19 % (n=10), destruktivt beteende; exempelvis förstör möbler, tuggar sönder saker 17 % (n=9). I de fem fritextsvaren nämndes juckande, bitande i händer och armar, rädsla för traktorer, samt rädsla för att vara utomhus. En respondent angav att valpens rädsla började i samband med att valpen blev biten av grannens hund samma vecka som de fick hem valpen.

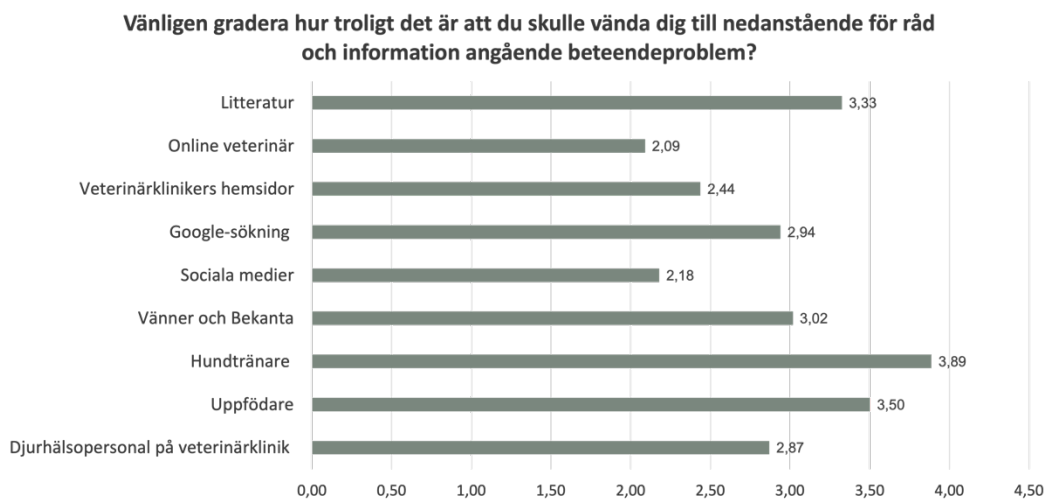
Visade din hund tecken på beteendeproblem innan veterinärbesöket som valp?



Figur 27. Andel hundar som visade tecken på beteendeproblem innan klinikbesöket som valp (N=750).

Respondenter som angav att valpen visat beteendeproblem innan besöket fick en följdfråga om beteendet hade förvärrats efter klinikbesöket. Majoriteten (18 av 20) angav att valpens beteendeproblem inte förvärrats. Två personer angav att beteendena blivit värre och svarade; *“Ja, blev ändå mer stressad, hyperaktiv, svårt att varva ner/stressa av”* samt *“Ja, kontakten med okända människor”*.

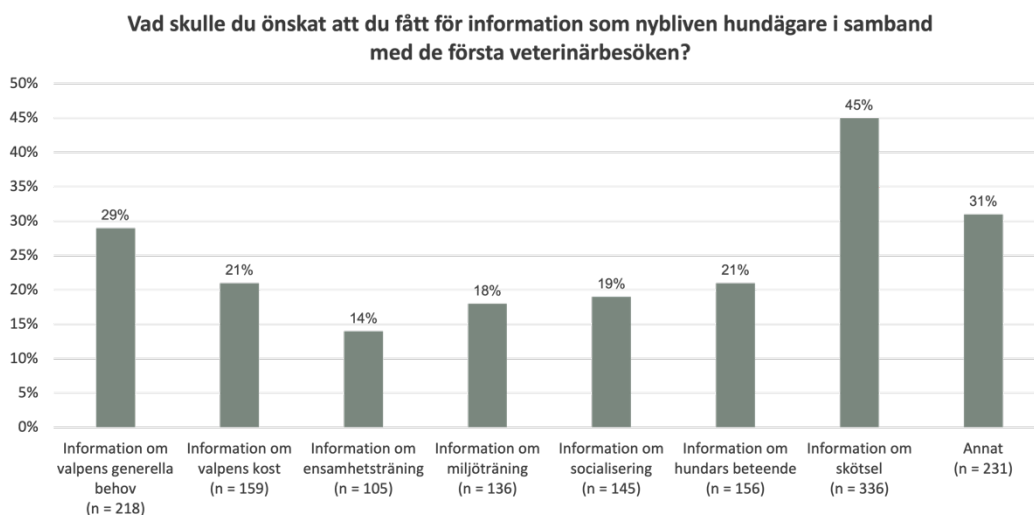
Vart hundägare helst vänder sig för råd och information om beteendeproblem redovisas i figur 28.



Figur 28. Sammanställning av vart hundägare helst vänder sig för råd och information om beteendeproblem (N = 750). Respondenterna ombads gradera alternativen från inte troligt (1) till mycket troligt (5). Resultatet som visas i figuren ovan är medelvärdet för respektive alternativ.

## 4.9 Information under de första klinikbesöken

Många respondenter ville ha information om skötsel i samband med de första klinikbesöken (figur 29). Under alternativet “annat” uppgav 112 respondenter att de inte önskade ytterligare information, se figur 30 för utvalda fritextsvar och bilaga 5 för ytterligare fritextsvar. De flesta ansåg att denna typ av information var uppfödarens ansvar och att djurägaren själv borde tagit reda på relevant information innan valpköpet. Exempel på andra förslag var information om vaccinationer, hälsorelaterad information, genomgång av kloklippning och generellt sett svar på frågor. Flertalet personer önskade även tydligare information om trevlighetsbesök.



Figur 29. Figuren redovisar information som respondenterna önskat att de fått av djurhälsopersonal i samband med de första klinikbesöken (N = 750). Respondenten hade i denna fråga möjlighet att välja flera svarsalternativ.

“Skulle säga att för en nybliven valpköpare har alla de ovan alternativen en poäng att ta upp och informera. Även om jag hoppas att uppfödaren redan innan valpen flyttat ha påbörjat flera och givit valpen goda förutsättningar. Och givit valpköparen både information och boktips, instruktörstips.”

“Information om att gå en valpkurs, hur bra man än tycker sig vara på ”att ha hund”. Det är för individen man går kurs. Oerhört viktigt hur valpen ska bete sig i grupp och signaler mellan individer.”

“Frågan borde ställas: ”är detta din första hund?” Och därefter erbjuda rådgivningen enligt ovanstående.”

“Nja, behöver egentligen inte något av ovanstående, men tänker generellt om skötsel (kloklippning), kost och vikt, kanske även om hur att hantera bitande ”piraya” valp, förebygga resursförsvaret och hur mycket du kan belasta valpen med motion”

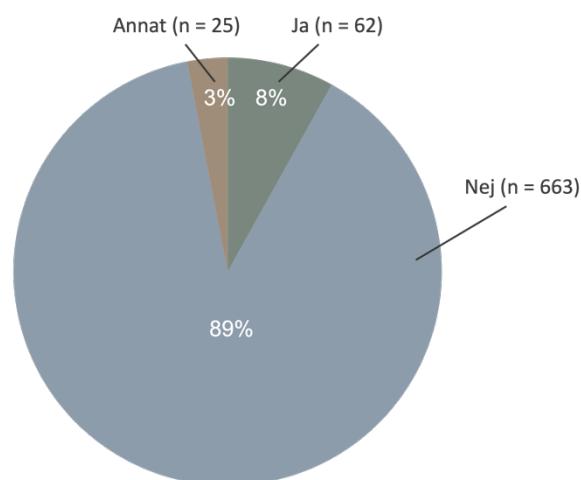
“Jag anser inte att det är veterinärens uppgift, men alla ovanstående punkter borde finnas med på någon form av agenda. Det finns alldeles för många okunniga hundägare, som genom sin okunnighet bidrar till olika typer av bekymmer för valpen.”

Figur 30. Utvalda fritextsvar på frågan ”Vad skulle du önskat att du fått för information som nybliven hundägare i samband med de första veterinärbesöken?”

## 4.10 Trevlighetsbesök

Många respondenter uttryckte sig positivt till konceptet trevlighetsbesök och förmedlade att de inte haft tidigare kännedom om trevlighetsbesök. Få veterinärkliniker uppmanade till trevlighetsbesök (figur 31). Av de 750 personer som besvarade frågan om trevlighetsbesök, hade endast 62 respondenter (8 %) blivit uppmanade att besöka kliniken för miljöträning. Under alternativet "annat" beskrev respondenter att de själva åkt till kliniken med sin valp utan uppmaning av personal, eller tagit med sig valpen i samband med annat klinikbesök. En del respondenter arbetade eller hade familjemedlemmar som arbetade på klinik och hunden fick då trevlighetsbesök när den följt med till jobbet. Två personer ifrågasatte om veterinärkliniker hade tid med trevlighetsbesök och om det var rimligt med tanke på veterinärkostnader.

Uppmuntrade din veterinärklinik dig att komma på trevlighetsbesök med din valp?



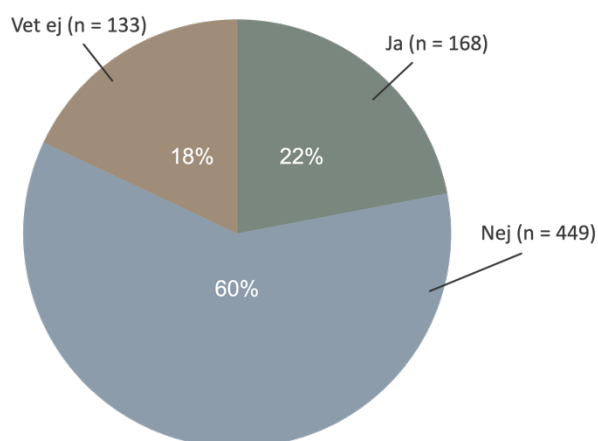
Figur 31. Andelen hundägare som uppmanades att besöka veterinärkliniken i syfte att miljöträna valpen (N = 750).



## 4.11 Djurhälsopersonalens ansvar

Större delen av respondenterna (60 %) ansåg inte att information om förebyggande åtgärder för utvecklandet av beteendeproblem ingick i djurhälsopersonalens ansvarsområde (figur 32). Många respondenter nämnde att denna information istället bör komma från hundtränare, beteendevetare eller uppfödare.

Anser du att djurhälsopersonal har som ansvar att informera djurägare om hur man undviker beteendeproblem hos valpar?

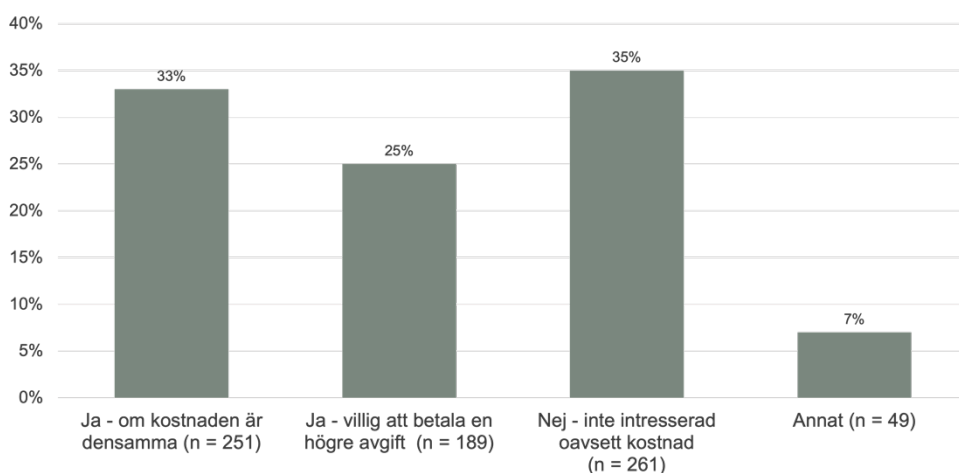


Figur 32. Andelen hundägare som ansåg det som djurhälsopersonalens ansvar att informera om hur beteendeproblem hos valpar undviks (N = 750).

## 4.12 Anpassade besök

Intresset kring längre vaccinationsbesök för valpar varierade (figur 33). Under alternativet "annat" förekom kommentarer om att längre vaccinationsbesök vore en bra tjänst som kliniken kan erbjuda framförallt förstagångshundägare. Samtidigt förekom flertal kommentarer om att valpköparen bör ha fått från denna information från uppfödare eller ha tagit reda på det innan valpen införskaffats (figur 34).

**Skulle du vara intresserad om kliniken bokade ett längre besök vid vaccinationer för hundar under 6 månader för att hinna ställa frågor och få information om hur du kan stötta din valp under uppväxten?**



Figur 33. Antal respondenter som var, eller inte var, intresserade av att boka längre besök i samband med vaccinationer när hunden är yngre än sex månader (N = 750).

“Helt klart intressant om de erbjöd att göra detta, vid bokning frågar om vanlig tid eller mer information och extra tid mot en kostnad. Jätte bra att ide för att fånga upp de som har behovet!”

“Ja, för nya hundägare tror jag det är en bra möjlighet för stöttning”

“Jag känner att jag besitter den kunskapen, men för de som inte har kunskapen hade detta varit bra. Hade jag ej haft kunskapen, så hade jag definitivt varit villig att betala mer för extra tid “

“Nej, denna information skall ges av uppfödaren när man köper valp samt att man tar reda på detta innan köpet av valp som valpköpare. Det är lite sent att få denna information när man väl har valpen. Borde istället ges som kurs innan valpen finns där”

“Tror det kunde vara en god idé. Jag skulle inte behöva det själv men skulle kunna tänka mig att som standard betala 50-100kr mer för alla vaccinationer för att veterinären ska ha möjlighet att alltid, utan att kunden begär det, hålla ett lite längre besök vid 12-veckors vaccinationen och där informera lite, fråga om kunden har frågor och hjälpa dem på rätt väg. Att erbjuda det mot en högre avgift gör nog att de som behöver den sortens besök allra mest, inte kommer att boka det. Bättre då att det ingår automatiskt. “

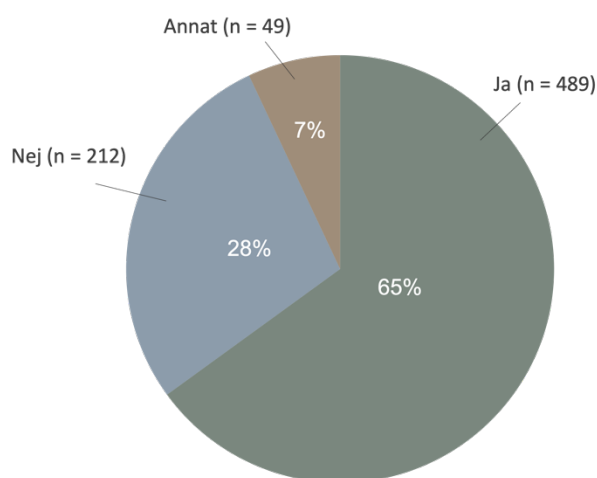
“Personligen inte så intresserad, har haft hundar i 25 år och är utbildad instruktör och mentalbeskrivare. Men det är bra om möjligheten finns för förstagångsägare.”

Figur 34. Kommentarer som gavs under “annat” på frågan ”Skulle du vara intresserad om kliniken bokade ett längre besök vid vaccinationer för hundar under 6 månader för att hinna ställa frågor och få information om hur du kan stötta din valp under uppväxten?”

## 4.13 Temakvällar för nyblivna hundägare

Intresset för temakvällar var stort (figur 35). Under alternativet “annat” uppgav många respondenter att etologer och beteendevetare var bättre lämpade att utbilda inom hundars beteende. Många respondenter svarade att de själva besatt denna kunskap, men ansåg att temakvällar var en bra idé och att det skulle gynna framförallt nyblivna hundägare. Utvalda fritextsvar redovisas i figur 36.

Skulle du vara intresserad av att delta om kliniken anordnar temakvällar för nyblivna hundägare, med fokus på valpens utveckling och hur du kan förebygga beteendeproblem i framtiden?



Figur 35. Andel djurägare som var, eller inte var, intresserade av att delta i temakvällar för nyblivna hundägare (N = 750).

“Inte jag personligen då jag anser mig ha stor hundvana och föder upp hundar själv men jag kan tänka mig att nya hundägare vill ha den möjligheten. Särskilt de som inte har seriösa uppfödare att vända sig till.”

“Jag tror tyvärr inte att veterinärer har den kunskapen. Vänder mig hellre till beteendevetare/hundpsykologer”

“Det skulle vara mer lockande om temakvällar kunde anordnas av veterinär + beteendevetare/tränare eller liknande”

“Beror helt på innehåll och kompetens. Som etolog tänker jag att veterinärer och djursjukskötare är experter på hälsa och sjukdom medan jag och mina etologkollegor är experter på beteende.”

“Jag är själv inte intresserad, jag är utbildad instruktör, men jag tycker det är en bra idé “

Figur 36. Utvalda fritextsvar angående temakvällar.

## 4.14 Avslutande fråga

Den avslutande frågan gav respondenterna möjlighet att komplettera med information som enkäten inte tagit upp. Frågan erhöll 153 svar, se figur 37 för utvalda fritextsvar och bilaga 6 för ytterligare exempel. Flera respondenter nämnde uppfödarens ansvar. I övrigt framhölls att det inte ingick i veterinärens arbete att utbilda om beteende, samt att det finns andra yrkeskategorier som är mer lämpade att ge råd kring beteende; etologer, tränare och beteendevetare. Fortsättningsvis kommer titeln beteendespecialist att användas för att diskutera studiens resultat.

*”Mycket av denna typ av råd har jag fått av min mycket seriösa uppfödare. Detta är nog få allt ett behov när folk köpt valp från icke-seriösa uppfödare eller t.ex blocket. Min hunds nuvarande obehag/stress i samband med veterinärbesök uppstod efter andra gången hon blev inlagd pga gastroenterit.”*

*”Uppfödarens ansvar är också väldigt viktigt. Seriös uppfödare ser till att förebygga och stötta sina valpköpare. Veterinären kan också stötta i olika situationer. Lugnt o fint vid besöken hos veterinären ger också positiv erfarenhet för hunden. En bra veterinäre kan läsa av hunden och se om stress eller annat obehag påverkar hunden. “*

*”Upplever att kunskapen bland djursjukvårdspersonal om just beteende hos djur är extremt varierande (ingår ju knappt i utbildningen) och som själv väldigt intresserad av beteende har jag ibland blivit förskräckt över de råd som ges till djurägare. Jag tror att det är jättebra om mer förebyggande arbete kan göras på klinikerna (träningsbesök etc) och information till hundägare ges, men då måste också kunskapen öka bland de som ska utföra det (alternativt ta in etologer eller hundtränare som håller i vissa bitar). “*

*”Viktigast är att kliniker/veterinärer bokat extra lång tid när det gäller valpar. Utrusta undersökningsrum med leksaker och godis så det blir positivt och roligt för valpen.”*

*”Vikten av fearfree hantering och att detta tas seriöst av djurhälsopersonal. Man har stort ansvar som djurhälsopersonal, och tyvärr känner jag ofta att detta är något som man gärna hoppar över, framförallt veterinärer som hoppar över detta. Viktigt att djurhälsopersonal både lyssnar till och ger DÅ möjligheten att berätta om sitt djur, dess svårigheter, och hur DÅ tror att besöket ska genomföras för allas trevnad. Viktigt att beteende inte bara är något man rycker på axlarna över!*

*”Jag önskar att någon vetrinär [veterinär] hade sagt något till oss om att vår hund är mer rädd än normalt. De anpassade sig jättebra när vi sa till först, men när hon var yngre visstw [visste] ju inte vi hur rädd hon var.”*

*”Jag tycker kliniker borde marknadsföra trevlighetsbesök. Jag visste inte att det fanns, det låter fantastiskt!”*

Figur 37. Utvalda fritextsvar på frågan ”Är det någonting annat du vill tillägga som inte tagits upp tidigare i enkäten?”

# Diskussion

## 5.1 Resultatdiskussion

*Betydelse av valpens erfarenheter vid klinikbesök avseende utveckling av beteendeproblem senare i hundens liv*

Författarnas hypotes om att negativa upplevelser i tidig ålder kan orsaka beteendeförändringar i vuxen ålder stöds av enkätens resultat. Några respondenter uppgav att valpen importerats eller rest långt vid flytt och att valpen efter upplevelsen varit rädd för bilar och bilåkande. Andra respondenter beskrev traumatiska upplevelser i samband med klinikbesök där hunden varit mer stressad vid efterkommande klinikbesök. Att negativa upplevelser i klinisk miljö kan leda till ökad stress vid uppföljande besök stöds av tidigare studier (Moffat 2008).

Denna enkätstudie visade att majoriteten av valparna flyttade från tiken vid åtta veckors ålder. Valpar genomgår dock en rädsloperiod vid åtta veckors ålder (Mendez 2023) och antagligen kan ohanterlig stress under denna period bidra till utvecklandet av beteendeproblem. Samtidigt bör valpar introduceras för situationer den tros utsättas för som vuxna redan vid 6–8 veckors ålder (Serpell 2017). Introduktion till nya miljöer och stimuli bör ske varsamt och på valpens premisser för att undvika stress under denna känsliga period. Ett flertal respondenter uppgav att de vid valpens klinikbesök även tagit med familjens äldre hund som stöd. Användandet av annan trygg hund som stöd har framgångsrikt använts i rehabiliteringsprogram för att träna patologiskt rädda individer i en pilotstudie av Collins et al. (2022).

Inskrivning på klinik beskrevs vara en stressfull upplevelse för valpen enligt flera respondenter, vilket även framhävs av Väisänen et al. (2005) som förklarade att en hund som lämnas ensam på klinik kan uppvisa flera stressbeteenden. En respondent uppgav exempelvis att valpen fick lov att hämtas i förtid eftersom klinikvistelsen var alltför påfrestande för valpen. Stress vid inskrivning kan antas bero på valpars ovana vid klinikmiljö, hantering, ljud, dofter och att lämnas ensamma. Således kan klinikvistelse innebära negativa upplevelser för valpar och påverka individens

beteendeutveckling negativt. I den händelse att en valp på grund av sjukdom eller skada behöver vara inskriven på klinik, bör därför klinikpersonalen vidta särskilda åtgärder för att anpassa vistelsen efter valpens behov.

Enligt tidigare studier upplever majoriteten av hundar någon form av stress vid klinikbesök. Mariti et al. (2017) redovisade att 73,2 % av de vuxna hundarna i deras studie visade obehag på undersökningsbordet. I kontrast till dessa siffror har endast 15 % av respondenterna i denna enkätstudie angett att valpen visade tecken på stress på undersökningsbordet. Dessa respondenter berättar om traumatiska händelser kopplat till undersökningsbordet och hunden visade då rädsla för undersökningsbordet vid uppföljande undersökningar. Kommentarer likt dessa talar för att traumatiska händelser på kliniken kan innebära bestående stress och beteendeförändringar. En försiktig introduktion till undersökningsbordet och försök att skapa positiva associationer är därför värdefullt vid de första klinikbesöken för att potentiellt minska stress vid framtida klinikbesök. Fasthållning är det moment som flest respondenter (19 %) uppgav som stressande för valpen. Fasthållning är en stressor som när hundens vanliga hanteringstekniker inte fungerar kan övergå till aggressivt beteende, vilket Hargrave (2015) bedömer som allvarligt sänkt välfärd. Tvång riskerar att orsaka ökad stress och aggression vid uppföljande besök (Moffat 2008; Döring et al. 2009). Särskild hänsyn bör därmed tas för att använda lågstresshantering samt minsta möjliga fasthållning och tvång vid undersökning samt behandling av valpar.

Majoriteten av respondenterna angav att det inte var någon skillnad på stress vid klinikbesök som valp och stress vid klinikbesök som skett när hunden var äldre än ett år. Det skulle kunna bero på hundens individuella personlighet. Det är dock svårt att särskilja om det är valpens personlighetsdrag som påverkar vilka upplevelser som uppfattas som stressande eller om det är upplevelserna som påverkar personlighetsdragen. En möjlig anledning till att hundar visade mindre stress vid klinikbesök i vuxen ålder var att dessa hundar besökt kliniker för trevlighetsbesök i större utsträckning, än de hundar som inte visade någon skillnad eller visade mer stress vid besök i vuxen ålder. Några respondenter angav även att hunden visade mindre stress vid klinikbesök efter att de bytt till en veterinär som var mer lyhörd för individens behov, vilket ytterligare understryker betydelsen av lågstresshantering och anpassade klinikbesök.

Negativa upplevelser vid klinikbesök kan på sikt innebära risk för utebliven eller försenad vård. Är klinikbesök stressande för hundägaren eller hunden kan hundägaren avstå besök, vilket påverkar hundens välfärd (Mariti et al. 2017). Majoriteten av respondenterna angav dock att det var en positiv upplevelse att gå till veterinären med sin valp. Respondenter som gav upplevelsen lågt betyg angav på en senare fråga att det var osannolikt att de skulle vända sig till en veterinärklinik

för rådgivning kring beteende. Camps et al. (2019) beskriver emellertid att beteendeproblem kan ha underliggande medicinsk orsak. Smärta kan exempelvis vara grunden till aggressivt beteende eller rädslor, likaså kan neurologiska sjukdomar leda till ändrat beteende via påverkan på det centrala nervsystemet (Camps et al. 2019). Det visades även i denna studie då en respondents hund hade en neurologisk sjukdom som förklarade hundens rädsla för olika underlag. Camps et al. (2019) anser att smärta bör ingå som differentialdiagnos vid flertalet beteendeproblem. Att sjukdomstillstånd och smärta kan orsaka beteendeförändringar understryker vikten av att beteendeutredningar bör föregås av en veterinärmedicinsk undersökning.

Beteendeproblem är en av de vanligaste anledningarna till att hundar omplaceras, lämnas på hundstall eller avlivas (Koch 2018; Creevy et al. 2019). Följaktligen bör stor hänsyn tas för att förebygga uppkomst av beteendeproblem.

#### *Hur djurhjälsopersonal genom utformning av de första klinikbesöken för valpar kan bidra till en ökad välfärd för hundar*

Det fanns flera likheter mellan vad som angavs positivt vid klinikbesöket utifrån djurägarens respektive valpens perspektiv, men även flera intressanta skillnader. Trevligt bemötande ansågs vara den enskilt viktigaste parametern för en positiv upplevelse av klinikbesök, där 86 % av respondenterna angett detta alternativ utifrån hundägarens perspektiv respektive 75 % utifrån valpens perspektiv. Att tillräckligt med tid avsattes för besöket bedömdes också vara en viktig aspekt enligt respondenterna, vilket även stöds av tidigare studier gjorda av Hargrave (2015), Creevy et al. (2019) och Mendez (2023).

Det är fördelaktigt att ge godis under klinikbesöket. Majoriteten av respondenterna bedömde det som positivt att personalen erbjöd valpen godis och att valpen gavs möjlighet att undersöka rummet innan undersökning. Dessa åtgärder stämmer överens med rekommendationerna från Yin (2009), Stellato et al. (2021) och Riemer et al. (2021). Godis bör dock ges med försiktighet beroende på situationen, eftersom lockande med godis kan förstärka eventuella rädslor hos hunden. Tid bör istället ges för hunden att närma sig det som den är rädd för i sin egen takt. Godis kan då med fördel användas för att belöna en stressad individ på avstånd.

En betydande andel respondenter angav snabba besök som positivt. Däremot gick det inte att utläsa om det var positivt för valpen eller hundägaren att besöket gick snabbt. Få har angett att valpen upplevde det som positivt att personalen lekte med den i början/slutet av besöket. Det gick inte att utläsa om hundägaren inte valt detta alternativ för att det inte förekom under besöket eller för att det inte ansågs som positivt. Enligt Moffat (2008) och Riemer et al. (2021) är lek en positiv åtgärd som

kan användas för att skapa positiva associationer och reducera stress under klinikbesöket. Det kan därmed vara lämpligt att uppmana hundägare att ta med sig en leksak för att kunna erbjuda valpen lekpauser under besöket.

Den största skillnaden var att det för 60 % av hundägarna var positivt att ha valpen på undersökningsbordet, medan 13 % angav att de trodde valpen upplevde undersökningsbordet som positivt. I kontrast till det har många i fritext angett förbättringsförslag såsom *“Undersöker valpen på golvet om inte hunden är trygg med bordet”*. Därmed är det svårt att dra slutsatser om vad hundägaren upplevde som mest positivt. Tydligt är dock att majoriteten av hundägarna bedömer att valpen inte uppfattade undersökningsbordet som positivt. Det viktigaste att tillämpa och som angavs av många respondenter var lyhörddhet från personalen för varje hunds individuella behov och anpassning av besöket utifrån detta. Även Main (2022) belyser att det är viktigt att ta hänsyn till hundens preferenser och att undvika undersökningsbordet om detta orsakar stress. Däremot bör inte undersökningsbordet undvikas helt, valpen bör istället få möjlighet att vänja sig vid bordet successivt och med hjälp av positiva associationer. Personalens säkerhet, möjlighet till bra ergonomi och ett hållbart arbete under många yrkesverksamma år kan även bli lidande av arbete på golv.

Som förbättringsförslag nämnde respondenterna åtgärder i väntrummet och insatser för att minska interaktioner mellan patienter, vilket är i linje med publicerade rekommendationer (Yin 2009; Mariti et al. 2017; Reimer et al. 2021). En del hundar blir stressade av att interagera med andra djur, det kan bero på rädslor eller att hunden blir för uppspelt. Oavsett orsak blir besöket lugnare om kontakt mellan patienter undviks. Strategier för att minimera stress i den kliniska miljön är, som Mariti et al. (2017) förespråkar, relevant ur ett diagnostiskt perspektiv då stress påverkar flera parametrar och således kan försvåra diagnostisering. Lågstresshantering bör därmed användas och särskild hänsyn ska vidtas under rädsloperioderna (Mendez 2023).

Många respondenter efterfrågar ett lugnt bemötande från personalen. Att personal utstrålar lugn energi, ger godis och låter valpen anpassa sig till situationen upplevs som önskvärda inslag i besöket. Lugnt bemötande gynnar även kommunikation med stressade hundägare. En stor del av respondenterna efterfrågade klinikbesök som tar hänsyn till att patienten är valp, men även anpassningar efter individens behov. För att individanpassa besöken bör klinikpersonal fråga hundägaren om tidigare hundvana samt om valpen varit med om negativa upplevelser, exempelvis bör hundar som haft tidigare negativa interaktioner med andra hundar tas in på undersökningsrum direkt. God kommunikation med hundägaren är viktigt, likaså att läsa av patienten och avsätta tid för att valpen ska kunna vänja sig vid situationen. En bra kommunikation med hundägaren är även essentiell för att uppnå



god compliance. Att det finns möjlighet att ställa frågor och att personal har tid att göra besöket till en trevlig upplevelse för både valp och hundägare angavs som önskvärt av flera respondenter.

Numera förespråkas positiv förstärkning som träningsmetod, och det återspeglas även i studiens resultat. I händelse att valpen skulle bli stressad angav många respondenter att de skulle träna valpen gradvis för det den blivit rädd för. Gradvis exponering till stimuli förespråkas även av Dietz et al. (2018). Endast fem respondenter angav att de skulle "tillrättavisa hunden", medan 558 respondenter angav att de skulle distrahera hunden med godis eller leksak. Enligt resultat av Stellato et al. (2021) uppvisade hundar som fick godis under klinikbesöket mindre rädsla. Stellato et al. (2021) fann även att aversiva metoder som tillrättavisning kunde förvärra rädsla och aggression. Både Yin (2009) och Lloyd (2017) förklarar att tillrättavisande av en hund som morrar i värsta fall kan leda till att hunden inte varnar att den är obekvämt i situationen, utan istället hugger. Utåtagerande beteenden innebär en stor risk för både hundägare och djurhälsopersonal, vilket ytterligare understryker vikten av hundägarutbildning vid de tidiga klinikbesöken. Likaså är det relevant att uppmana hundägare till valpar som visat stress vid klinikbesöket att besöka kliniken flertalet gånger för att miljöträna och ge valpen positiva associationer.

Flera studier anser att klinikbesök för valpar bör avsättas på en längre tid (Creevy et al. 2019; Mendez 2023). Bland respondenterna i denna studie ses dock en stor spridning gällande intresset av längre vaccinationsbesök och möjlighet till mer information för hundar yngre än sex månader. Eftersom majoriteten av respondenterna hade hundvana sedan tidigare kan spridningen av intresse bero på att de redan anser sig besitta denna kunskap. Av fritextsvaren att döma anser många respondenter att längre vaccinationsbesök vore en bra tjänst som kliniken kan erbjuda, framförallt till förstagångshundägare. Samtidigt förekommer flertal kommentarer om att detta är information som valpköparen bör ha tagit reda på innan införskaffandet av valp, alternativt fått från uppfödaren. Förekomst av oseriös hundavel samt valpköpare som inte utfört efterforskningar innan valpköp gör att det finns ett behov att nå dessa hundägare. Då alla hundar bör vaccineras kan det vara ett bra tillfälle att utbilda hundägare kring beteende, träning och förebyggande åtgärder. Det finns dock en risk att förlängda vaccinationsbesök väljs bort om det är en valfri bokning som kostar mer. Kliniker kan därmed behöva implementera förlängda vaccinationsbesök i sina rutiner kring valpvaccinationer. Trots att längre besökstider kortsiktigt ger en negativ ekonomisk effekt, kan insatsen på längre sikt vara ekonomiskt gynnsam genom att skapa goda kundrelationer.

Det vore önskvärt att valpvaccination bokas med tillräcklig tid för att kunna genomföras med lågstresshanteringsmetoder. Framtida problem kan förebyggas

genom att minimera stress och skapa positiva associationer genom att leka med valpen, erbjuda godis samt ge valpen möjlighet att vänja sig vid situationen (Yin 2009; Riemer et al. 2021). Stressreducerande åtgärder kan påbörjas samtidigt som djurhälsopersonalen pratar med hundägaren. Besöket bör även enligt Mendez (2023) inkludera tid för utbildning om hur man bäst hanterar, socialiserar och tränar valpen för att förebygga framtida problem. Det är dessutom ett ypperligt tillfälle att tidigt nå hundägare med information om vikten av att träna tandborstning och kloklippning, två moment som riskerar att skapa svårigheter för både hund och hundägare (Enlund et al. 2020; Edwards et al. 2022). Personalen kan även uppmuntra hundägaren att komma på trevlighetsbesök för att skapa positiva associationer samt lämna med broschyrer och material. Denna studie visade att kännedom om trevlighetsbesök var låg och att få hundägare blivit informerade om detta under klinikbesök. Djurhälsopersonalen bör rekommendera trevlighetsbesök till nyblivna hundägare eftersom det ger valpen möjlighet att skapa positiva associationer till klinikbesök och gynnar valpens utveckling.

Många respondenter ansåg att djurhälsopersonal inte har tillräcklig kunskap kring beteende och beteendeproblem för att rådge, utan ansåg istället att denna information bör komma från beteendespecialist. Herron et al. (2009) beskriver att hundägare är mer benägna att konsultera hundtränare än djurhälsopersonal vid beteendeproblem, vilket bekräftas av denna studie. Men i och med att 99 % av valparna i denna studie vaccinerades, har djurhälsopersonal en etablerad kontakt med nästintill alla nyblivna hundägare och kan säkerställa att även hundägare som inte har en kunnig uppfödare eller beteendespecialist att vända sig till får relevant information.

Denna studie visade att många hundägare valde att gå valpkurs med sin hund, vilket är positivt då en studie av Dinwoodie et al. (2021) visade att valpkurs bidrar till färre beteendeproblem hos den vuxna hunden. Mariti et al. (2017) identifierar förebyggande träning som det viktigaste sättet att öka hundens välbefinnande och minimera stress vid klinikbesök. Att styra hundägare mot positiva träningsmetoder är av stor vikt då Herron et al. (2009) tydligt visade att användandet av aversiva träningsmetoder ökade aggressiva beteenden, vilket innebär en risk för såväl hundägare som djurhälsopersonal. De första klinikbesöken kan även vara ett tillfälle att lämna ut information om närliggande hundklubbar och uppmana hundägaren att delta på valpkurs.

De första klinikbesöken är en outnyttjad resurs för att utbilda hundägare både muntligt och skriftligt. Att informera om beteende ingår visserligen inte i djurhälsopersonalens primära arbetsuppgifter, men det är en viktig preventiv åtgärd för att undvika beteendeproblem och de medföljande hälsoproblem som kan uppstå hos patienterna vid stress. Vikten av detta framhävs i flera studier som anser att

klunikbesök bör användas för att utbilda hundägare i hantering, socialisering, träning och beteende (Hargrave 2015; Mariti et al. 2017; Mendez 2023).

I denna enkätstudie framkom det att en del respondenter önskat att djurhälsopersonal upplyst dem om hundens onormala rädsla, hundägaren i fråga visste inte hur rädd valpen faktiskt var. Både Hargrave (2013) och Creevy et al. (2019) belyser att djurhälsopersonal bör vara uppmärksam på om valpen uppvisar avvikande beteende, då hundar sällan växer ifrån problem som uppstår som valp. Detta bekräftas i studien av Godbout et al. (2007) samt den uppföljande studien av Godbout och Frank (2011) där de valpar som uppvisat stress eller avvikande beteende i den första studien fortsatt uppvisade detta i vuxen ålder. Tidig upptäckt och åtgärd kan följaktligen vara avgörande för hur framgångsrika insatserna blir. Djurhälsopersonal bör således iaktta valpar under klinikbesök och vara uppmärksam på om valpen är ovillig att undersöka sin omgivning eller uppvisar stressbeteenden. Hundägaren bör informeras om valpen är i behov av extra stöd och träning. Genom att sätta in åtgärder i tidigt skede kan potentiella beteendeproblem förebyggas innan de eskalerar och på så sätt främja hundens välfärd. En respondent som var utbildad instruktör och hundpsykolog uppmanade djurhälsopersonal att i tidigt skede hänvisa valpar som “...visar överdriven försiktighet, osäkerhet eller liknande” till utbildade hundpsykologer. Att upprätta samarbete mellan klinik och beteendespecialist kan därför vara gynnsamt för hundars välfärd. Hargrave (2015) anser att samtal kring preventiva beteendeåtgärder, såsom hanteringsträning, bör ingå i varje konsultation. En studie av Gazzano et al. (2008) påvisade mindre förekomst av beteendeproblem hos de vuxna hundarna i experimentgruppen som mottog rådgivning gällande beteende vid första vaccinationen, jämfört med kontrollgruppen som inte fick rådgivning. Hargrave (2015) presenterade belägg för rådgivning gällande beteende då det ger fördelar för både patient och klinik. Dessa fördelar inkluderar nöjda och lojala kunder, vilket i sin tur innebär säkrade intäkter för kliniken under många år.

#### *Hundägarens förmåga att tolka hundens signaler på stress*

Av respondenterna uppgav 81 % att deras valp inte visade tecken på stress vid klinikbesöket. Detta motsäger tidigare forskning som visade att majoriteten av hundar uppvisade någon form av stress vid klinikbesök (Mariti et al. 2017). Författarna till detta studentarbete teoretiserade att hundägare inte uppmärksammar valpens signaler på stress korrekt. Detta bekräftas av att andelen respondenter som angav att valpen inte visade stress vid klinikbesök minskade från 81 % till 55 % efter en förklarande text om stressignaler. Många gånger missas de första mer subtila signalerna som hunden visar i en situation där den börjar bli obekvämt (Kerswell et al. 2009; Mariti et al. 2012). Förutom att stress orsakar ett lidande för valpen innebär det även en ökad risk för människorna som hanterar hunden. Om

stressorerna överstiger hundens toleransnivå kan hanteringen av situationen övergå till aggressivt beteende (Hargrave 2016; Reimer et al. 2021; Main 2022). Valpen riskerar därmed att utsättas för situationer som orsakar stress utan att hundägaren är medveten om valpens sinnestillstånd. En viktig aspekt vid valpens första klinikbesök kan således vara att erbjuda utbildning i att tyda hundens signaler på stress. Genom att hundägare lär sig känna igen tidiga signaler på stress kan eskalerande situationer undvikas.

Ytterligare en aspekt att ta hänsyn till är att hundägare kan tolka hundens stresshanteringsstrategier felaktigt. En hund som svarar med att frysa eller med inlärd hjälplöshet kan antas vara medgörlig, likväl som att fjäsk kan tolkas som en överglad hund. Den inre stressen och medföljande negativa effekter är dock densamma för dessa hundar (Yin 2009; Hargrave 2015).

Ras kan påverka beteendet som hunden uppvisar vid klinikbesök. Många av hundarna i studien var retrievers och en del av dessa respondenter kommenterade att de hade en "positiv ras". Rasvariationer kan vara viktigt att ta i beaktning då det inte bara är upplevelser som påverkar hundens beteende, utan även genetik och miljö (Hargrave 2013). Hundens reaktioner på stimuli kan bero på arv, miljö och träning, men tolkningen av hundens signaler kan även påverkas av förutfattade meningar om rasen.

## 5.2 Metoddiskussion

Distributionen av enkäten utgör en bias. Enkäten i denna studie delades i hundgrupper på Facebook. Hundägare som är aktiva i dessa grupper är troligen mer engagerade än den genomsnittlige hundägaren i Sverige. Det finns således risk att studiepopulationen inte är representativ för målpopulationen. Likaså kan detta ha påverkat antalet uppfödare bland respondenterna. Enkäten delades i rasgrupper på Facebook där många uppfödare är aktiva, följaktligen kan de respondenter som i enkäten uppgav att valpen var yngre än åtta veckor antas vara valpar från egen uppfödning.

En del frågor kan ha misstolkats av respondenterna. Många respondenter har lågt förtroende för djurhälsopersonalens kunskap avseende beteende. Frågan om temakvällar verkar ha missuppfattats av en del respondenter som skrev "*Jag tror tyvärr inte att veterinärer har den kunskapen. Vänder mig hellre till beteendevetare/hundpsykologer*". Ett tillägg i enkäten hade kunnat vara att ange att temakvällarna kan inkludera externa gästföreläsare som beteendespecialister. Intresset för temakvällar var trots detta högt och respondenterna såg framförallt fördelar för nyblivna hundägare att delta vid dessa tillfällen. Temakvällar som

anordnas på klinik kan därmed kombinera kunskap från både beteendespecialist och djurhälsopersonal. Temakvällar skulle kunna bidra till ökad kunskap hos hundägare och främja kundrelationer.

En risk med en retrospektiv enkätstudie är att respondenten inte minns alla detaljer kring de första klinikbesöken och således ger en ofullständig eller felaktig beskrivning. Insamlad data utgår även från respondentens tolkning av situationen, således var bedömningarna av hundens kroppsspråk och upplevelser subjektiva. Likaså kan det vara en brist att omplacerade hundar har exkluderats från studien. Exkludering av dessa hundar bedömdes dock som nödvändig då den nuvarande ägaren inte har kännedom om hundens tidiga livserfarenheter. Hundar som utvecklar beteendeproblem löper större risk att omplaceras eller avlivas (Hsu & Serpell 2003; Hammerle et al. 2015). Därför skulle det vara av intresse att i framtida studier undersöka upplevelser som omplacerade hundar haft i sin valptid. Utförandet av en sådan studie har dock sina svårigheter då ägare med kännedom om hunden som vuxen inte var delaktig vid klinikbesök under valptiden. Den före detta ägaren kan vara ovillig eller ointresserad av att besvara frågor kring en hund som inte längre befinner sig i dennes ägo.

Under databearbetningen har ett antal felkällor upptäckts, däribland att enstaka respondenter angett fel åldersintervall och därmed fått frågor som borde ha sorterats bort i och med att hunden var under ett år. Under frågan om hundvana saknades alternativet "uppfödare" och 22 respondenter angav i fritext att de var uppfödare, några med flera decenniers erfarenhet. Ett fåtal respondenter angav att de inte visste om hunden varit med om någon annan traumatisk upplevelse på grund av att hunden är före detta gatuhund eller omplacering. Dessa respondenter borde efter att ha läst introtexten valt att inte besvara enkäten. Många av fritextsvaren som angetts under "annat" ingår även i de alternativ som funnits som svarsförslag. En del respondenter har troligen missuppfattat vad som menats med vissa svarsalternativ, medan andra har valt en kategori och utvecklat svaret under "annat", vilket medför att en del diagram kan vara något missvisande. Genomgående i enkäten har mycket fokus varit på veterinären i fritextsvar. Det är svårt att dra slutsatser kring om respondenter bara avser veterinär i sina kommentarer eller om även djursjukskötare inkluderas. Vad som avses med djurhälsopersonal borde ha förtydligats ytterligare i enkäten. Likaså användes begreppet "veterinärbesök" i enkäten vilket kan ha bidragit till respondenternas fokus på veterinärer i fritextsvaren. Efter analys av resultatet och i resterande arbete användes istället begreppet "klinikbesök" för att beskriva kontakter med veterinärklinik eftersom ett klinikbesök innefattar kontakt med fler yrkeskategorier än veterinär. Ett fåtal respondenter ifrågasatte konceptet trevlighetsbesök med tanke på kostnad och rådande veterinärbrist. Det kan därför antas att ytterligare förtydligande hade behövts. Trevlighetsbesök är inget som behöver kosta pengar eller behöver bokas tid för, utan innebär att besöka klinik för

miljöträning. Många kliniker har exempelvis en förbutik där det finns möjlighet att väga valpen, äta godis och vänja valpen vid lukter samt miljö.

Ytterligare en bias som upptäcktes vid databearbetning var användandet av två liknande frågor. I början av enkäten ställdes en fråga om valpen visat tecken på stress under klinikbesöket. Längre ned gavs en informationstext om stressignaler innan respondenten uppmanades ange vid vilka situationer valpen visat tecken på stress. Under denna fråga fanns alternativet att hunden inte visat tecken på stress. Frågan har använts för att dra slutsatser om hundägarens kunskap i att tolka valpens stressignaler, men resultatet kan vara delvis missvisande eftersom mycket beror på hundägarens minne av situationen. Informationstexten och alternativet som liknade den tidigare frågan kan ha bidragit till osäkerhet hos respondenten. Det kan därmed ha medfört att respondenten varit tveksam över sitt tidigare svar och därav fyllt i att hunden visat tecken på stress vid det andra tillfället.

En brist med enkätstudier är att det inte finns möjlighet att ställa följdfrågor eller utveckla svar i den omfattning som skulle vara önskvärt. Flera respondenter uppgav att det inte var troligt att de skulle vända sig till veterinärklinik för rådgivning avseende valpars beteende. Författarna har manuellt analyserat enkätsvaren för att undersöka möjliga orsaker, varav en gemensam nämnare var att respondenterna haft negativa upplevelser vid klinikbesök. En framtida intervjustudie inom detta område skulle således vara av intresse för att ta reda på mer avseende orsaker och hur dessa kan förhindras.

Flera artiklar som använts i denna studie tar även upp behovet av rådgivning och djurägarutbildning vid valpbesök, men få studier undersöker om det påverkar utvecklandet av beteendeproblem i vuxen ålder. Denna studie kan inte heller dra slutsatser om detta, således kan det vara ett intressant område för framtida studier.

## Konklusion

Denna studie tyder på att det skulle vara gynnsamt för valpens utveckling att utforma de första klinikbesöken utifrån principer för lågstresshantering. Negativa upplevelser som medför stress kan leda till bestående beteendeförändringar. En viktig slutsats av praktisk karaktär är att undersökningsbordet orsakar en stor stress hos många hundar, extra hänsyn och tid bör således läggas på att introducera valpar för undersökningsbordet och skapa positiva associationer. En positiv introduktion till undersökningsbordet kan underlätta framtida besök, minimera stress för patienten och förbättra ergonomin för djurhälsopersonal. Det finns behov av att utbilda hundägare i hundens stressignaler då mer subtila signaler lätt förbises. Djurhälsopersonalens kompetens avseende beteende hos valpar kräver utveckling för att möjliggöra tidig upptäckt och rådgivning vid avvikelser. Undersökningsresultaten tyder på att negativa upplevelser kan orsaka kvarstående beteendeförändringar och stress vid framtida klinikbesök. För att främja hundens välfärd är det därför viktigt att skapa positiva associationer till klinikbesök.

## Referenser

- Appleby, D.L., Bradshaw, J.W.S. & Casey, R.A. (2002). Relationship between aggressive and avoidance behaviour by dogs and their experience in the first six months of life. *Veterinary Record*, 150 (14), 434–438.  
<https://doi.org/10.1136/vr.150.14.434>
- Bamberger, M. & Houpt, K.A. (2006). Signalment factors, comorbidity, and trends in behavior diagnoses in dogs: 1,644 cases (1991–2001). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 229 (10), 1591–1601.  
<https://doi.org/10.2460/javma.229.10.1591>
- Battaglia, C.L. (2009). Periods of Early Development and the Effects of Stimulation and Social Experiences in the Canine. *Journal of Veterinary Behavior*, 4 (5), 203–210. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2009.03.003>
- Camps, T., Amat, M. & Manteca, X. (2019). A Review of Medical Conditions and Behavioral Problems in Dogs and Cats. *Animals*, 9 (12).  
<https://doi.org/10.3390/ani9121133>
- Collins, K., Miller, K., Zverina, L., Patterson-Kane, E., Cussen, V. & Reid, P. (2022). Behavioral rehabilitation of extremely fearful dogs: Report on the efficacy of a treatment protocol. *Applied Animal Behaviour Science*, 254, 105689.  
<https://doi.org/10.1016/j.applanim.2022.105689>
- Creevy, K.E., Grady, J., Little, S.E., Moore, G.E., Strickler, B.G., Thompson, S. & Webb, J.A. (2019). 2019 AAHA Canine Life Stage Guidelines\*. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 55 (6), 267–290.  
<https://doi.org/10.5326/JAAHA-MS-6999>
- Dietz, L., Arnold, A.-M.K., Goerlich-Jansson, V.C. & Vinke, C.M. (2018). The importance of early life experiences for the development of behavioural disorders in domestic dogs. *Behaviour*, 155 (2–3), 83–114.  
<https://doi.org/10.1163/1568539X-00003486>



- Dinwoodie, I.R., Zottola, V. & Dodman, N.H. (2021). An Investigation into the Impact of Pre-Adolescent Training on Canine Behavior. *Animals*, 11 (5), 1298. <https://doi.org/10.3390/ani11051298>
- Döring, D., Roscher, A., Scheipl, F., Küchenhoff, H. & Erhard, M.H. (2009). Fear-related behaviour of dogs in veterinary practice. *The Veterinary Journal*, 182 (1), 38–43. <https://doi.org/10.1016/j.tvjl.2008.05.006>
- Edwards, P.T., Smith, B.P., McArthur, M.L. & Hazel, S.J. (2022). Puppy pedicures: Exploring the experiences of Australian dogs to nail trims. *Applied Animal Behaviour Science*, 255, 105730. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2022.105730>
- Enlund, K.B., Brunius, C., Hanson, J., Hagman, R., Höglund, O.V., Gustås, P. & Pettersson, A. (2020). Dental home care in dogs - a questionnaire study among Swedish dog owners, veterinarians and veterinary nurses. *BMC Veterinary Research*, 16 (1), 90. <https://doi.org/10.1186/s12917-020-02281-y>
- Freedman, D.G., King, J.A. & Elliot, O. (1961). Critical Period in the Social Development of Dogs. *Science*, 133 (3457), 1016-1017
- Gazzano, A., Mariti, C., Alvares, S., Cozzi, A., Tognetti, R. & Sighieri, C. (2008). The prevention of undesirable behaviors in dogs: effectiveness of veterinary behaviorists' advice given to puppy owners. *Journal of Veterinary Behavior*, 3 (3), 125–133. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2008.04.004>
- Godbout, M. & Frank, D. (2011). Persistence of puppy behaviors and signs of anxiety during adulthood. *Journal of Veterinary Behavior*, 6 (1), 92. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2010.08.023>
- Godbout, M., Palestrini, C., Beauchamp, G. & Frank, D. (2007). Puppy behavior at the veterinary clinic: A pilot study. *Journal of Veterinary Behavior*, 2 (4), 126–135. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2007.06.002>
- Hammerle, M., Horst, C., Levine, E., Overall, K., Radosta, L., Rafter-Ritchie, M. & Yin, S. (2015). 2015 AAHA Canine and Feline Behavior Management Guidelines\*. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 51 (4), 205–221. <https://doi.org/10.5326/JAAHA-MS-6527>
- Hargrave, C. (2013). An introduction to developmental problems in puppy hood. *The Veterinary Nurse*, 4 (6), 334–345. <https://doi.org/10.12968/vetn.2013.4.6.334>
- Hargrave, C. (2015). Anxiety, fear, frustration and stress in cats and dogs — Implications for the welfare of companion animals and practice finances. *Companion Animal*, 20 (3), 136–141. <https://doi.org/10.12968/coan.2015.20.3.136>

- Herron, M.E., Shofer, F.S. & Reisner, I.R. (2009). Survey of the use and outcome of confrontational and non-confrontational training methods in client-owned dogs showing undesired behaviors. *Applied Animal Behaviour Science*, 117 (1), 47–54. <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2008.12.011>
- Herron, M.E. & Shreyer, T. (2014). The Pet-friendly Veterinary Practice: A Guide for Practitioners. *The Veterinary clinics of North America. Small animal practice*, 44 (3), 451–481. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2014.01.010>
- Howell, T.J., King, T. & Bennett, P.C. (2015). Puppy parties and beyond: the role of early age socialization practices on adult dog behavior. *Veterinary Medicine: Research and Reports*, 6, 143–153. <https://doi.org/10.2147/VMRR.S62081>
- Hsu, Y. & Serpell, J.A. (2003). Development and validation of a questionnaire for measuring behavior and temperament traits in pet dogs. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 223 (9), 1293–1300. <https://doi.org/10.2460/javma.2003.223.1293>
- Johnson, L.R., McGuire, J., Lazarus, R. & Palmer, A.A. (2012). Pavlovian fear memory circuits and phenotype models of PTSD. *Neuropharmacology*, 62 (2), 638–646. <https://doi.org/10.1016/j.neuropharm.2011.07.004>
- Kerswell, K.J., Bennett, P.J., Butler, K.L. & Hemsworth, P.H. (2009). Self-Reported Comprehension Ratings of Dog Behavior by Puppy Owners. *Anthrozoös*, 22 (2), 183–193. <https://doi.org/10.2752/175303709X434202>
- Koch, C.S. (2018). Veterinary behaviorists should be the first, not the last, resort for optimal patient care. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 253 (9), 1110–1112. <https://doi.org/10.2460/javma.253.9.1110>
- Lloyd, J.K.F. (2017). Minimising Stress for Patients in the Veterinary Hospital: Why It Is Important and What Can Be Done about It. *Veterinary Sciences*, 4 (2), 22. <https://doi.org/10.3390/vetsci4020022>
- Main, K. (2022). Canine stress in the veterinary environment. *Companion Animal*, 27 (11), 2–6. <https://doi.org/10.12968/coan.2022.0020>
- Mariti, C., Gazzano, A., Moore, J.L., Baragli, P., Chelli, L. & Sighieri, C. (2012). Perception of dogs' stress by their owners. *Journal of Veterinary Behavior*, 7 (4), 213–219. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2011.09.004>
- Mariti, C., Pierantoni, L., Sighieri, C. & Gazzano, A. (2017). Guardians' Perceptions of Dogs' Welfare and Behaviors Related to Visiting the Veterinary Clinic. *Journal*

of *Applied Animal Welfare Science*, 20 (1), 24–33.  
<https://doi.org/10.1080/10888705.2016.1216432>

- Mariti, C., Raspanti, E., Zilocchi, M., Carlone, B. & Gazzano, A. (2015). The assessment of dog welfare in the waiting room of a veterinary clinic. *Animal Welfare*, 24 (3), 299–305. <https://doi.org/10.7120/09627286.24.3.299>
- Marks, I. (1987). *Fears, Phobias and Rituals : Panic, Anxiety, and Their Disorders*. 1. uppl. Oxford University Press. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/slub-ebooks/reader.action?docID=271458&ppg=22&pq-origsite=primo>
- Mendez, E. (2023). Early Puppy Behavior: Tools for Later Success. *The Veterinary Clinics of North America. Small Animal Practice*, 53 (5), 1195–1207. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2023.05.009>
- Mills, D., Karagiannis, C. & Zulch, H. (2014). Stress—Its Effects on Health and Behavior: A Guide for Practitioners. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 44 (3), 525–541. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2014.01.005>
- Moffat, K. (2008). Addressing Canine and Feline Aggression in the Veterinary Clinic. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 38 (5), 983–1003. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2008.04.007>
- Pavlov, I.P. & Thompson, W.H. (1910). *The Work of the Digestive Glands*. Charles Griffin & Company. <https://archive.org/details/workofdigestiveg00pavlrch/workofdigestiveg00pavlrch/page/n7/mode/2up>
- Riemer, S., Heritier, C., Windschnurer, I., Pratsch, L., Arhant, C. & Affenzeller, N. (2021). A Review on Mitigating Fear and Aggression in Dogs and Cats in a Veterinary Setting. *Animals: an Open Access Journal from MDPI*, 11 (1), 158. <https://doi.org/10.3390/ani11010158>
- Rooney, N.J., Clark, C.C.A. & Casey, R.A. (2016). Minimizing fear and anxiety in working dogs: A review. *Journal of Veterinary Behavior*, 16, 53–64. <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2016.11.001>
- Scott, J.P. & Fuller, J.L. (1965). *Genetic and the Social Behavior of the Dog: The Classic Study*. The University of Chicago Press.
- Serpell, J., Duffy, D.L. & Jagoe, J.A. (2017). Becoming a dog: Early experience and the development of behavior. I: *The Domestic Dog*. Second edition. Cambridge University Press. 93–117. <https://www.cambridge.org/core/books/domestic-dog/B5135F9F1F81930CD5526E913AF593EA>

- Sherman, B.L. & Mills, D.S. (2008). Canine Anxieties and Phobias: An Update on Separation Anxiety and Noise Aversions. *The Veterinary clinics of North America. Small animal practice*, 38 (5), 1081–1106.  
<https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2008.04.012>
- SJVF 2020:8. *Statens Jordbruksverk föreskrifter och allmänna råd om hållande av hundar och katter*. Statens Jordbruksverk.
- Stellato, A.C., Flint, H.E., Dewey, C.E., Widowski, T.M. & Niel, L. (2021). Risk-factors associated with veterinary-related fear and aggression in owned domestic dogs. *Applied Animal Behaviour Science*, 241, 105374.  
<https://doi.org/10.1016/j.applanim.2021.105374>
- Sundman, A.-S., Van Poucke, E., Svensson Holm, A.-C., Faresjö, Å., Theodorsson, E., Jensen, P. & Roth, L.S.V. (2019). Long-term stress levels are synchronized in dogs and their owners. *Scientific Reports*, 9 (1), 7391.  
<https://doi.org/10.1038/s41598-019-43851-x>
- Tiira, K. & Lohi, H. (2015). Early Life Experiences and Exercise Associate with Canine Anxieties. *PLOS ONE*, 10 (11), e0141907.  
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0141907>
- Väisänen, M.A.-M., Valros, A.E., Hakaoja, E., Raekallio, M.R. & Vainio, O.M. (2005). Pre-operative stress in dogs – a preliminary investigation of behavior and heart rate variability in healthy hospitalized dogs. *Veterinary Anaesthesia and Analgesia*, 32 (3), 158–167. <https://doi.org/10.1111/j.1467-2995.2005.00188.x>
- Walker, R., Fisher, J. & Neville, P. (1997). The treatment of phobias in the dog. *Applied animal behaviour science*, 52 (3), 275–289.  
[https://doi.org/10.1016/S0168-1591\(96\)01128-8](https://doi.org/10.1016/S0168-1591(96)01128-8)
- Woolpy, J.H. & Ginsburg, B.E. (1967). Wolf Socialization: A Study of Temperament in a Wild Social Species. *American Zoologist*, 7 (2), 357-363
- Yin, S. (2009). *Low stress handling, restraint and behavior modification of dogs and cats: techniques for developing patients who love their visits*. CattleDog Publishing.

## Författarnas tack

Vi vill först och främst rikta ett stort tack till alla hundägare som har tagit sig tid att besvara enkäten. Vi är överväldigade över den respons enkäten fick och tacksamma för att ni velat dela med er av era erfarenheter. Utan era bidrag hade inte detta arbete varit möjligt.

Vi vill även rikta ett stort tack till vår fantastiska handledare Lena Olsén som funnits där för oss under hela processen med stöd och rådgivning. Ditt engagemang har varit ovärderligt!

Likaså vill vi tacka vår skrivgrupp för feedback och trevliga skrivgruppträffar. Ett extra stort tack till vår fina vän Filippa Engelin som har korrekturläst och gett feedback likt den ”Queen of f\*cking everything” hon är. Tack!

# Bilaga 1

## Enkäten

### Vilken betydelse har valpens erfarenheter vid veterinärbesök och klinikvistelse avseende utvecklandet av beteendeproblem senare i hundens liv?

Hej!


Vi är två studenter som läser sista året på Djursjukskötprogrammet vid SLU (Sveriges Lantbruksuniversitet) och som nu skriver vårt examensarbete "Valpens tidiga erfarenheter i klinisk miljö: kopplingar mellan stress, rädsla och ångest samt dess påverkan på utvecklandet av beteendeproblem hos hundar". Syftet med arbetet är att undersöka hur tidiga veterinärbesök för valpar bör utformas för att kunna skapa goda förutsättningar senare i livet och på så sätt förebygga problembeteenden.

Vi skulle därför bli väldigt tacksamma om du vill ta dig tid att svara på några frågor kring era upplevelser och din hunds beteende. Enkäten tar ca. 10 minuter att svara på, alla svar behandlas anonymt och kommer endast att användas till vår studie.

Vid frågor är ni varmt välkomna att kontakta oss via mail:

Anna Nyman; [aany0006@stud.slu.se](mailto:aany0006@stud.slu.se)

Amanda Mattsson; [ammn0002@stud.slu.se](mailto:ammn0002@stud.slu.se)

Länk till enkäten 

<https://www.netigate.se/a/s.aspx?s=1199524X419747342X36863>

Enkäten är öppen till och med 29 februari 2024

#### Infotext i enkäten

Då valpar genomgår flera känsliga utvecklingsperioder i sitt liv anses tidiga upplevelser ha stor betydelse för hur valpen upplever liknande situationer som vuxen. Valpar har, till exempel, biologiska perioder där de är extra mottagliga för intryck som kan orsaka rädsla, dessa infaller vanligtvis vid åldrarna 8 veckor och 20 veckor. Vaccinationer och veterinärbesök sammanfaller i många fall med denna tidsperiod. Vi är därför intresserade av att titta på hur du som djurägare upplever dessa besök i dagsläget och hur de kan förbättras.

Vi är därför tacksamma om du vill ta dig tid att svara på några frågor kring hur du och din valp upplevde kontakter med djursjukvården, under de första 6 månaderna av din hunds liv. För att delta i studien behöver man ha kännedom om valpens tidiga kontakter med veterinärvård (besök och sjukhusvistelse som ägt rum innan 6 månaders ålder).

Enkäten tar cirka 10 minuter att svara på och alla svar behandlas anonymt.

Vid frågor är ni varmt välkomna att kontakta oss via mail.

## Bakgrundsinformation

1. Vilken ras är din hund?  
Besvaras via rullmeny med raser alternativt fritext om blandras
  
2. Vilket kön är din hund?
  - Hane
  - Hane, kastrerad
  - Tik
  - Tik, kastrerad
  - Vet ej
  
3. Hur gammal var hunden när du fick hem den?
  - Yngre än 8 veckor
  - 8 veckor
  - 9–10 veckor
  - 11–12 veckor
  - 12–16 veckor
  - Äldre än 16 veckor
  - Vet ej
  
4. Hur gammal är din hund idag?
  - Yngre än 1 år
  - 1–2 år
  - 3–5 år
  - 6–8 år
  - Äldre än 8 år
  
5. Hur stor hundvana hade du innan du fick hem din valp? - (flervalsfråga)
  - Min familj hade hund när jag växte upp
  - Jag har haft hund tidigare
  - Min sambo har/har haft hund
  - Jag har varit hundvakt
  - Jag har jobbat med hundar
  - Detta är min första hund
  
6. Har du eller någon i familjen gått en valpkurs eller liknande med din/er valp?
  - Ja
  - Nej
  - Vet ej

### Veterinärkontakter som valp

7. Vilken/vilka veterinärkontakter hade din hund som valp? - (flervalsfråga)
- Vaccination
  - Veterinärbesök pga. sjukdom
  - Veterinärbesök pga. skada
  - Inskrivning på veterinärklinik/djursjukhus - kortare tid än 1 vecka
  - Inskrivning på veterinärklinik/djursjukhus - längre tid än 1 vecka
  - Operation
  - Trevlighetsbesök dvs besökt klinik i syfte att miljöträna valpen.
  - Inköp foder, leksaker, utrustning i butiken på klinik
  - Min hund har inte varit hos veterinären som valp
  - Minns ej
  - Annat (fritext)
8. Hur gammal var din hund vid veterinärbesöket/veterinärbesöken som valp? (Om flera besök klicka i tidsintervall för samtliga besök)
- Under 8 veckor
  - 8–11 veckor
  - 12–16 veckor
  - 4–6 månader
  - Vet ej
9. Visade din valp tecken på stress vid veterinärbesöket?
- Ja
  - Nej
  - Vet ej
10. Hur var din generella upplevelse av att gå till veterinären med din valp?
- Mycket negativt 0---1---2---3---4---5---6---7---8---9---10 Mycket positivt

### Upplevelser vid veterinärbesöket

11. Vad upplevde du som **hundägare** som positivt med veterinärbesöket? - (flervalsfråga)
- Vi fick komma in på ett undersökningsrum direkt, istället för att vänta i väntrummet
  - Vi fick komma in på bokad tid, dvs. inga förseningar.
  - Trevligt bemötande av personalen
  - Personalen erbjöd valpen godis
  - Personalen avsatte tillräckligt med tid för besöket, dvs. besöket upplevdes inte stressigt
  - Valpen fick möjlighet att undersöka rummet innan undersökning
  - Personalen undersökte valpen på golvet
  - Personalen undersökte valpen på bordet
  - Personalen svarade på frågor som jag hade
  - Personalen lekte med valpen i början/slutet av besöket
  - Besöket gick snabbt
  - Jag fick besöka min valp under klinikvistelsen (vid inskrivning på djursjukhus)
  - Valpen fick ta med sig leksaker/filtar hemifrån under klinikvistelsen
  - Annat (fritext)



12. Vad tror du att din **valp** upplevde som positivt med veterinärbesöket? - (flervalsfråga)
- Vi fick komma in på ett undersökningsrum direkt, istället för att vänta i väntrummet
  - Trevligt bemötande av personalen
  - Personalen erbjöd valpen godis
  - Personalen avsatte tillräckligt med tid för besöket, dvs. besöket upplevdes inte stressigt
  - Valpen fick möjlighet att undersöka rummet innan undersökning
  - Personalen undersökte valpen på golvet
  - Personalen undersökte valpen på bordet
  - Personalen lekte med valpen i början/slutet av besöket
  - Besöket gick snabbt
  - Valpen fick besök från familjemedlemmar under klinikvistelsen (vid inskrivning på djursjukhus)
  - Valpen fick ta med sig leksaker/filtar hemifrån under klinikvistelsen
  - Annat (fritext)
13. Beskriv kort om det var något som var negativt med veterinärbesöket. Var det något som du tror att din valp upplevde som negativt och i så fall vad?  
(Fritext)
14. Vad skulle du som hundägare önska av kliniken för att göra besöket bättre för dig och din valp?  
(Fritext)

#### **Rädsla, stress och ångest vid veterinärbesöket**

**Tecken på rädsla, stress och ångest kan vara något eller flera av följande beteenden;**

- Lugnande signaler (lickar sig om munnen, smackar, gäspar)
- Vokaliserar; skäller, gnäller, gnyr
- Ökad pälsfällning
- Svans mellan benen, bakåtstrukna öron och/eller synliga ögonvitor
- Skakar
- Hässjar/flämtar
- Ökad salivering
- Orolig, vankar av och an i rummet
- Försöker gömma sig eller fly från situationen/platsen
- Morrar, visar tänder, gör utfall, hugger

15. Vid vilket/vilka tillfällen under veterinärbesöket/klinikvistelsen visade din valp tecken på stress, rädsla eller ångest? - (flervalsfråga)
- Under hela vistelsen på kliniken
  - I väntrummet
  - Pga. andra djur som vistades på kliniken
  - Vid undersökningen
  - Vid fasthållning
  - Vid överlämning till klinikpersonalen vid inskrivning
  - Vid provtagning
  - Vid placering på bordet
  - Vid bemötande av personal
  - Vid transport till kliniken
  - Min valp visade ingen stress, rädsla eller ångest vid besöket
  - Annat (fritext)
16. Hur skulle du som hundägare hantera situationen om din valp visade tecken på rädsla under veterinärbesöket? - (flervalsfråga)
- Undvika liknande situationer i framtiden
  - Distrahera hunden
  - Ta bort hunden från situationen/ avbryta besöket
  - Gradvis utsätta hunden för det som utlöser rädslan
  - Ignorera beteendet
  - Tillrättavisa hunden
  - Annat (fritext)

#### Upplevelser utanför veterinärkliniken

17. Har din hund som valp (yngre än 6 mån) varit med om någon annan negativ upplevelse som medfört rädsla, stress och/eller ångest? - (flervalsfråga)
- Blivit utsatt för starka/plötsliga ljud; ex. smällar, byggen, bilar osv
  - Blivit utsatt för negativa interaktioner med människor
  - Blivit utsatt för negativa interaktioner med andra hundar
  - Blivit utsatt för negativa interaktioner med andra djur
  - Blivit rädd/stressad i en specifik miljö; ex. trafik, stadsmiljö
  - Blivit lämnad ensam eller instängd
  - Nej, min hund har inte varit med om någon annan negativ upplevelse som medfört rädsla, stress och/eller ångest.
  - Annat (fritext)

#### Veterinärbesök över 1 års ålder

Denna fråga gömdes om respondenten angett att hunden är yngre än 1 år på fråga 4.

18. Vad är din upplevelse vid veterinärbesök som gjorts då hunden är äldre än 1 år?
- Min hund är mindre stressad/rädd
  - Min hund är mer stressad/rädd
  - Ingen skillnad
  - Min hund har inte varit hos veterinären sedan valp (yngre än 6 månader)
  - Annat (fritext)

### Förekomst beteendeproblem

Denna fråga gömdes om respondenten angett att hunden är yngre än 1 år på fråga 4.

19. Har din hund som vuxen (äldre än 1 år) visat tecken på beteendeproblem? Vilket/vilka? - (flervalsfråga)
- Nej, min hund har inga beteendeproblem
  - Separationsångest
  - Ljudkänslighet; ex. rädsla för smällare, åska, höga ljud
  - Rädsla för andra hundar/människor
  - Aggressivitet mot andra hundar
  - Aggressivitet mot människor
  - Ökad vokalisering; ex. skäller, ylar
  - Destruktivt beteende; ex förstör möbler, tuggar sönder saker
  - Överslags-/överflödeshandlingar/stereotypier; ex. frenetiskt slickande/bitande på tassar, överdrivet kliande, jaga svans
  - Bilrädsla; rädd, stressad vid bilresor
  - Annat (fritext)

### Beteendeproblem som valp

20. Visade din hund tecken på beteendeproblem innan veterinärbesöket som valp?
- Nej, min hund har inga beteendeproblem
  - Ja
  - Vet ej

### Följdfråga beteendeproblem

Enbart respondenter som svarat JA på föregående fråga fick denna följdfråga.

21. Vilka beteendeproblem hade din hund innan veterinärbesöket som valp? - (flervalsfråga)
- Separationsångest
  - Ljudkänslighet; ex. rädsla för smällare, åska, höga ljud
  - Rädsla för andra hundar/människor
  - Aggressivitet mot andra hundar
  - Aggressivitet mot människor
  - Ökad vokalisering; ex. skäller, ylar
  - Destruktivt beteende; ex förstör möbler, tuggar sönder saker
  - Överslags-/överflödeshandlingar/stereotypier; ex. frenetiskt slickande/bitande på tassar, överdrivet kliande, jaga svans
  - Bilrädsla; rädd, stressad vid bilresor
  - Vet ej
  - Annat (fritext)
22. Förvärrades dessa beteendeproblem efter veterinärbesöket som valp? På vilket sätt? (Fritext)

### Rådgivning beteende

23. Vänligen gradera hur troligt det är att du skulle vända dig till nedanstående för råd och information angående beteendeproblem?

Vänligen gradera hur troligt det är att du skulle vända dig till nedanstående för råd och information angående beteendeproblem?						
	Inte troligt 1	2	3	4	Mycket troligt 5	Vet ej
Veterinär och annan djurhälsopersonal på veterinärklinik	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Uppfödare	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Hundtränare	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vänner och Bekanta	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sociala medier (ex. Facebook-grupper, hundforum)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Google-sökning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Veterinärklinikens hemsidor	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Online veterinär	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Litteratur (böcker, tidskrifter, artiklar)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

### Veterinärklinikens ansvar

24. Vad skulle du önskat att du fått för information som nybliven hundägare i samband med de första veterinärbesöken? (oftast vaccination) - (flervalsfråga)
- Information om valpens generella behov
  - Information om valpens kost
  - Information om ensamhetsträning
  - Information om miljöträning
  - Information om socialisering
  - Information om hundars beteende
  - Information om skötsel; ex. kloklipp, tandvård, pälsvård
  - Annat (fritext)
25. Uppmuntrade din veterinärklinik dig att komma på trevlighetsbesök med din valp? Vid trevlighetsbesök kan valpen miljötränas genom att till exempel vägas, gosa med personalen och få godis för att skapa en positiv upplevelse på kliniken.
- Ja
  - Nej
  - Annat (fritext)
26. Anser du att djurhälsopersonal (veterinär, djursjukskötare) har som ansvar att informera djurägare om hur man undviker beteendeproblem hos valpar?
- Ja
  - Nej
  - Vet ej

### Valpanpassning på klinik

27. Många gånger bokas vaccination för en valp på samma tid som en vaccination för en vuxen hund. Skulle du vara intresserad om kliniken bokade ett längre besök vid vaccinationer för hundar under 6 månader för att hinna ställa frågor och få information om hur du kan stötta din valp under uppväxten?
- Ja - men bara om kostnaden för besöket är densamma
  - Ja - jag är villig att betala en högre avgift (+250kr) för ett längre vaccinationsbesök om det inkluderar mer information om min valp och ger möjlighet till rådgivning
  - Nej - inte intresserad oavsett kostnad
  - Annat (fritext)
28. Skulle du vara intresserad av att delta om kliniken anordnar temakvällar för nyblivna hundägare, med fokus på valpens utveckling och hur du kan förebygga beteendeproblem i framtiden?
- Ja
  - Nej
  - Annat (fritext)

### Avslutande reflektioner

29. Är det någonting annat du vill tillägga som inte tagits upp tidigare i enkäten?  
(Fritext)

Tack för din medverkan!

Om du är intresserad av att ta del av vårt färdiga kandidatarbete "Valpens tidiga erfarenheter i klinisk miljö: kopplingar mellan rädsla, ångest och stress, och påverkan på utvecklandet av beteendeproblem hos hundar" kommer detta att publiceras i Epsilon, SLUs öppna arkiv för studentarbeten senare i år.

Vid frågor är ni varmt välkomna att kontakta oss via mail.

Anna Nyman, [aany0006@stud.slu.se](mailto:aany0006@stud.slu.se)

Amanda Mattsson, [ammn0002@stud.slu.se](mailto:ammn0002@stud.slu.se)

## Bilaga 2

**Beskriv kort om det var något som var negativt med veterinärbesöket. Var det något som du tror att din valp upplevde som negativt och i så fall vad? (frivilligt)**

**Det erhöles 199 fritextsvar, varav 35 st svarade att inget var negativt. Nedan redovisas ett urval fritextsvar.**

### **För hög energinivå**

“Valpen blev stressad av lför [för] mycket hetsig lek och bus”

### **Främmande miljö**

“Ljud och ny plats”

“Att behöva bli kvarlämnad på en främmande plats bland främlingar och främmande stressade hundar”

### **Behandlingssituation**

“Tror att hela situationen var jobbig för henne. Hon var en osäker valp i grunden och hade kommit in i ilfart efter att ha ätit en hel del flugsvamp i skogen. Hade en stressad matte som tagit ta i henne i nackskinnen i skogen och grävt ur svamp ur halsen på henne. Personalen var väldigt proffsiga”

“Särskilt det besök då vi skulle ta skrapprov för vi misstänkte demodex. Min hund som då var valp tyckte det va läskigt när dom skulle skrapa i ansiktet och vetrinären [veterinären] lyckades inte hålla honom stilla. De försökte då lägga honom ner på det upphöjda bordet men han stretade emot och blev ännu mer stressad. Efter det besöket ville han inte gå in på kliniken nästa gång vi kom dit.”

“Vid ett tillfälle skulle veterinären undersöka valpens öron pga rodnad och kliande i öronen. Jag närvarade inte på plats utan det gjorde husse. Veterinären hade varit ganska hårdhänt och husse upplevde att den då 5mån valpen kände stora obehag utan att ha erbjudit lek/godis/beröm av personalen efter undersökningstillfället. Detta gjorde att jag åkte tillbaka med valpen endast för miljöträningens skull.”

“Han tog vaccin utan problem men att bli nedsövd har gjort att alla vetbesök efter det blev lite jobbigare för vovven.”

“Fasthållning för blodprov. Hunden fick panik och högg vilt.”

“Tvång, uppenbar rädsla hos valpen som ignorerades av vet och vårdare”

“Det skulle kollas svamp i öronen och rycka hår. Veterinären bad mig att trycka ner min egen valp med min kroppsvik när den fick panik och inte ville ligga still. Fick tjata om sedering och det tog mycket lång tid innan den började verka då valpen var MYCKET stressad och uppe i varv”

### **Ej tillräckligt med tid eller stressad personal**

“Det kändes som ett löpandeband-besök. Visst uttryckte personal att hon var gullig, men pga tidsbrist blev det snabbt agerande när personal kom. Snabbt upp, spruta och snabbt ut.”

“Jag skulle önskat att de tog mer tid på sig och lät min valp landa lite i situationen. Ja, min valp fick tid att undersöka rummet ett tag (utan personal), men när personalen väl kom in så gick allt väldigt fort och min valp blev rädd för personalen (vilket inte är så konstigt när valpen är så liten och inte träffat eller blivit hanterad av så mycket människor). Jag hade önskat att min valp fick ta sin tid och att personalen hade gett henne lite godis och eventuellt klappat lite på henne om hon kände sig bekväm med det. Nu skulle allt gå så fort som möjligt. Sedan blev min valp otroligt rädd när vi behövde sätta henne på undersökningbordet, hon hade ju aldrig varit så högt uppe förut. Jag förstår att personalen måste tänka på sin ergonomi, men för min valp hade det varit bättre om hon undersöktes på golvet/eller om de kunde ha sänkt bordet.”

“Vid 12 veckors vaccination var det stressig miljö, vilket absolut stressade min hund. Personalen verkade stressad och underbemannade så just det besöket var allmänt stressigt.”

“Avsattes inte tillräckligt med tid för att besöket skulle bli trevligt. Vet/DSS tyckte godis var "onödigt" vid vaccinering då det "knappt gör ont”

“Tog sig inte tiden att få hunden bekväm utan direkt bara gjorde det de skulle göra vilket gjorde honom stressad och [och] nu hatar han veterinären”

“Stressigt, ingen hänsyn till valpen som individ, ingen dialog kring vad som kan passa min hund bäst, jag sa att den var nervös och otrolig [orolig] men de gjorde inget med den infon.”

### **Väntrum och andra djur**

“Många hundar i väntrummet kan göra det stressigt”

“Att vänta i ett litet väntrum med främmande vuxna hundar.”

“Stort väntrum med mycket folk och hundar, ingen möjlighet att gå till receptionen utan att passera precis intill andra besökare, inga avskilda väntytter, mycket vårdpersonal vid varje besök”

“Valpen reagerade på att annan hund med hög stressnivå varit i väntrummet precis innan. Den blev även stressad av katter i väntrummet.”

“Vid senaste besöket/inläggningen var det många olika personal som hade hand om valpen. Det hade varit flera andra hundar där som var högljudda och stressad/agressiva [aggressiva]. Vår valp var märkbart stressad vid upphämtning och resan hem”

### **Skrämd av personalen**

“Hastiga rörelser från veterinären. Sitta länge i väntrummet [väntrummet] med flera andra djur och "tvingad" upp på bordet trots att hon visade väldigt tydliga tecken på att hon var extremt rädd.”

“Valpen var på golvet i väntrummet. Få [Då] kom en veterinär med lång vit rock och så sträckte veterinären ut armarna samtidigt som hen böjde sig snabbt nrr [ner] över valpen [valpen] som blev jätterädd och djrek [direkt] och kissade på sig. Veterinären [veterinären] förstod att det hela blev fel och tog sen tid till stt [att] umgås med valpen innan vaccination. Åkte sen dit på besök för

att träna och ge positiva erfarenheter av "vita rockar". Hunden är dock fortfarande obekvämt i dessa situationer."

### **Undersökningsbordet**

"Bli undersökt på bordet. Halt, kan inte vända sig om utan att ramla ned, otäckt när den åker upp och ner."

"Jag skulle önskat att de tog mer tid på sig och lät min valp landa lite i situationen. Ja, min valp fick tid att undersöka rummet ett tag (utan personal), men när personalen väl kom in så gick allt väldigt fort och min valp blev rädd för personalen (vilket inte är så konstigt när valpen är så liten och inte träffat eller blivit hanterad av så mycket människor). Jag hade önskat att min valp fick ta sin tid och att personalen hade gett henne lite godis och eventuellt klappat lite på henne om hon kände sig bekväm med det. Nu skulle allt gå så fort som möjligt. Sedan blev min valp otroligt rädd när vi behövde sätta henne på undersökningbordet, hon hade ju aldrig varit så högt upp förut. Jag förstår att personalen måste tänka på sin ergonomi, men för min valp hade det varit bättre om hon undersöktes på golvet/eller om de kunde ha sänkt bordet."



## Bilaga 3

### Vad skulle du som hundägare önska av kliniken för att göra besöket bättre för dig och din valp? (frivilligt)

Denna fråga var en frivillig fritextfråga där respondenten hade möjlighet att ge förslag på hur kliniken kan förbättra för valpen vid veterinärbesök. Det erhöles totalt 170 fritextsvar som delats in i generella kategorier.

#### Ett urval representativa fritextsvar i respektive kategori

##### Anpassade klinikbesök

“Ta 5 minuter för att ge valpen en positiv upplevelse, av främmande människor, klinikmiljö och hantering.”

“Bemöta valpen efter deras behov, alla är olika. Prioritera en valp att få komma till väntrum, erbjuda godis. Mycket hade kunnat gjort bättre”

“Försöka göra det mer bekvämt för valpen genom att tex undersöka på bordet men ha ned [det] nedsänkt. Visa valpen alla saker som man använder, tex stetoskop osv, vet att det inte finns möjlighet till det men att ta iväg valpen ensam på främmande plats med främmande människor när den dessutom känner sig sjuk känns inte bra för en själv som ägare och kan skapa trauma hos valpen.”

“Mer personligt och roligt för valpen. Inte bara måsten”

“Låta valpen ”bestämma” vart den vill bli undersökt. Låsa av valpen om den vill hälsa eller om man kan prata i början så valpen vänjer sig isv [osv]”

##### Tillräckligt bokad tid

“Över lag skulle det vara trevligt att se att man kunde avsätta mer tid åt varje besök, låta det gå lite försiktigt fram. Även ha god kommunikation med ägaren som känner sin hund bäst och fråga hur man på bästa sätt ska hantera hunden / situationen.”

“Ta sig tid, vänja valpen vid bordet och undersökningen. Prata mer med valpen och oss människor. Det gör dock min nya klinik”

##### Förbättrade väntrum/entré

“Bättre utformade väntrum där inte alla samlas på ett och samma ställe, ev. Längre tid till varje besök om det är en valp som ska undersökas så att valpen får tid att bekanta sig med rum och personal”

“Att man kan checka in utanför kliniken och själv välja om man vill vänta inne i väntrummet eller typ i sin bil och sedan bara gå genom dörren när ens nummer blir kallat”

“Bättre möjlighet att vara i väntrum utan att sitta nära andra hundar! Man vet aldrig varför andra är där, och många hundar är nervösa och gör utfall m.m.”

“Lite mindre väntrum som är mer uppdelat eller indelat i sektioner så att man inte ser precis allt.”

“Receptionen var precis vid väntrummet där det satt massa hundar vilket gjorde det besvärligt att betala då hunden drog mot väntrummet hela tiden”

“Möjlighet att gå till reception utan att passera nära andra, tex halvvägg/avskärmning vid ingången, väntytor som är avskärmade”

“En annan klinik vi var på hade avskilt väntrum så när vi checkar in så var det mer lugn och ro i väntan på veterinären.”

### **Positiv förstärkning**

“Oavsett tidspress, mer engagemang och tid på att ge valpen så bra upplevelse som möjligt. Leka, kasta godis, mys mm”

“Om hunden kan få något att slicka på som mjukost till exempel. Så skulle det underlätta mycket. Man kan ta med egen.”

“Gott om tid och positivt bemötande och positiv förstärkning. Väl vädrat så inga lukter på rummet tex. från hund som fått analsäckar tända [tömda] innan eller rädd hund som sprider det och kanske kissat i rädsla.”

“Ge valpen godis vid vaccinationen”

### **Lek, kel och gos**

“Jag hade önskat lite mer ansträngning från personalen som utförde vaccinationen att göra det till en positiv upplevelse för min valp. De var trevliga och så men lite kel och en godis hade inte skadat.”

“Inget att anmärka på den kliniken. Upplever på senare tid att veterinärer inte ger godis och blir rädda för min hund och rycker undan händerna trots att han har munkorg. Det förstärker bara rädslan. Hade de klappat, pratat med honom och matat med godis så tror jag att man kan minska mycket av stessen [stressen]”

“Att dom är mer lekfulla och tar tid att mysa och umgås med valpen. Att lägga mer tid på det sociala än själva problemet. Upplever att många veterinärer är rädda och har svårt att läsa av och veta vad dom ska göra i svåra situationer.”

“Leka lite med valpen vore bra.”

### **Förslag kopplat till kommunikation med djurägare**

“Ett lugnt bemötande och att få förklarar vad det är som görs uppskattas mycket! Man är oftast lite förvirrad som ägare om det är mycket prylar och termer man inte har koll på.”

“Till och börja med så hade det varit bra om kliniken hade ett trevligt bemötande, hälsade på valpen, pratade med valpen och kolla med mig som hundägare hur jag uppfattar valpens rektioner [reaktioner]. Men framförallt lyssna på mig som hundägare. Fick tjata om sedering och

fick efter det en "uppläxning" till varför man inte vill sedera valpar. Men det slutade med en alldeles för sen sedering och att jag nu har en hund som är livrädd för att ens gå utanför en veterinärklinik."

"Lyssna på hundägarens önsningar för att besöket ska bli så bra som möjligt."

"Informera ägaren om vad som händer, speciellt om man är ny hundägare. Kanske be mig hjälpa till att hålla hunden stilla istället för att hålla hårt själv."

"Lyssnar på vad hundägaren säger. Vet vad som fungerar bra på min hund och vad som inte fungerar i hanteringen"

"Svara på frågor"

"Prata med mig först för att kunna anpassa besöket till just min valp. De förslag ni hade på saker som veterinären kan göra var bra, men många av förslagen var främmande. Synd!"

### **Övrigt**

"Bättre kommunikation mellan personalen."

"Möta upp utanför kliniken skulle kanske hjälpa få bort lite rädsla. Godis så fort hunden vågar gå in osv."

### **Undersökning på golv**

"Undersöker valpen på golvet om inte hunden är trygg med bordet"

"Inte tvinga en valp att vara på bordet tills det går fel och valpen "sprätter" iväg och nästar [nästan] ramlar ner, kunde skadats sig otroligt mycket mer än om man hanterat valpen från golvet från första början. Komma in direkt i ett rum. Inte vara så hastiga i rörelser utan ta in individen framför en. Min valps första besök hos veterinären vid 11 veckor, satt hon och skakade under en stol super duper rädd, veterinären i fråga tog inte detta i åtanke från en början utan körde på tills det gick fel."

### **Undvika kontakt med andra patienter**

"Dirigera om andra i väntrummet att inte sitta med sina hundar precis vid entrén/disken utan med lite avstånd eftersom dennes hundar försökte göra utfall mot min valp när jag skulle betala"

"Att valpen kunde fått varit i lugnare miljö än där vuxna stressade hundar fanns."

"Separat ingång till respektive rum (slippa väntrum) eller att man åtminstone slipper passera andra djur när man går in till rummet, dvs att väntrummet ligger mer avskilt än direkt vid reception/korridor"

### **Lugnt bemötande**

"Lugnare bemötande"

"Anpassa sig till valpen! Den valpen jag beskriver här älskar allt och annat och är snarare lite väl entusiastisk och social hos veterinären. Honom vill jag inte att de härjar och gullar med för mycket, det blir bara stress, utan lugn och vänlig räcker fint för honom. Lyssna på mig!"

"Läsa av situationen och inte ta för givet att alla vill bli bemötta med tjo och tjim. Jag förstår att man vill göra upplevelsen rolig för valpen, men man måste läsa av individen först och fråga djurägaren. Jag tänker att man lite sätter förväntningarna för en hund vid första besöken, vill vi

verkligen att en 25 kg labbe ska komma galopperande in på kliniken sen full med förväntningar på att det händer fartfyllda grejer?”

### **Direkt in på undersökningsrum**

“Eget rum direkt, eller vänta i bilen tills det var vår tur”

“Att slippa vänta i receptionen”

### **Personal med kunskap om Fear-free och beteende**

“Inte personligen. Men önskar större kunskap om fearfree hantering hos våra veterinärer”

“En veterinär som förstår sig på osäkra hundar”

“Personal utbildad inom hundspråk och beteende”

### **Undvika väntetider**

“Låta oss gå ut och vänta på provsvar, så hon hade kunnat leka av sig när det var lång väntan på provsvar, hon blev snabbt uttråkad av att bara vänta.”

“Att ha fått nosa runt en stund. Undvika väntetid (MEN jag har förståelse - akuta fall ska gå först!)”

### **Få vara med vid åtgärder**

“Få vara med hela tiden, inte behöva lämna bort”

### **Trevlighetsbesök**

“Då vår första familjehund var livrädd hos veterinären genom hela livet så har jag med min [mina] två andra hundar första året besökt kliniken bara för att hänga i receptionen och i den lilla affärsytan utan att ens ha ett besök på kliniken. Där har de fått hälsa på personalen välja ett [en] godis eller leksak innan vi går. Observerat sjuka djur som kommit in. Jag tror det vore super att man får höra det vid första veterinärbesöken att man är välkommen att bara hänga där. Det har gjort att mina hundar varit så lugna att de sytt vid ögat med bara bedövning, även sytt ihop en skärskada på ett ben med bara bedövning. De har aldrig varit några problem att titta dem i munnen eller känna på dem... eller jo, min boxer vill pussa alla. Men uppmuntra alla att bara besöka som miljöträning!”

## Bilaga 4

### Vad är din upplevelse vid veterinärbesök som gjorts då din hund är äldre än 1 år?

**Det erhöles 66 fritextsvar, de flesta av dessa var en förklaring/vidareutveckling på respondentens svar på frågan. Nedan presenteras ett urval representativa fritextsvar**

“Min hund blev sjuk runt 10mån, så har varit ca 10 gånger sen maj. Han är som vanligt tills han kommer upp på bordet, då svansen går mellan benen, men han är ändå ganska glad”

“Min hund är väldig mattig och trots lugnande vid röntgen av göfter [höfter] och armbågar både kämpade han emot att slappna av och efter var han snabb upp på fötter och skulle vara nära mig. Jag och vetrinären [veterinären] antog att vi kunde lämna rummet och titta på röntgenplåtarna men han vinglade efter oss. Ville inte ligga kvar själv”

“Han är lika stressad, men kan kontrollera sina rörelser och ljudar inte som förr”

“Normala fall älskar han veterinären, men var till annan klinik för ögonlysning, otrevlig och hårdhänt veterinär, så där uppskattar han inte att gå till, lika glad än i sin vanliga klinik”

“Han älskar att gå till veterinären! Som blodgivare blir han bortskämd till tusen och går in i byggnaden som en kung.”

“Min hund(ar) går till samma veterinär och har gjort hela tiden. Hon har bytt arbetsplats men vi följer henne. Är trygg med en och samma veterinär som känner mina hundar och dessutom kompetent, intresserad av individ, bästa bemötande, informativ, förklarande och prestigelös så det går att ställa frågor och diskutera tillstånd och lämpliga behandlingar”

“Min hund har aldrig visat tecken på stress eller rädsla hos veterinären. Jag tror att ägaren kan överföra sin ängslan på hunden eftersom man som ägare förväntar sig att hunden ska bli stressad eller rädd. Hunden är bra på att läsa ägarens kroppsspråk”

“Just denna hund har aldrig haft problem med veterinärbesök. Men andra hundar jag har haft har tenderat att tycka det är lite jobbigare i vuxen ålder, snarare än som valpar.”

“Vid 14 månader skadade hon sig svårt på en husplåt. Behandlingen var smärtsam och separationsångesten svår då hon lades in och opererades.”

“tyvärr hatar han veterinären nu, pga denna upplevelse, han är alltid stressad och vill bara att jag ska ha honom i famnen.”

“Han låter sig inte luras med godis dvs han vet att man försöker avleda honom. Han är inte rädd

men ogillar att bli fasthållen och få sprutor.”

“Byte av veterinär och klinik. Äldre tiken fick gå med som stöd. Med den kombinationen reagerade han inte negativt igen.”

“vid vaccination görs en allmän hälsoundersökning av hund, och vid 2 års ålder har han fått för sig att man inte skall titta på hans tänder. visas genom morr och personalen avbröt undersökningen av tänder och munkorg åkte på”

“Ganska samma, glad men tycker fortfarande inte om stick men säger inget utan gömmer huvudet hos matte/husse och ser ledsen ut “

“Han var inte stressad som valp och är det inte nu heller. Han vet att det vankas godsaker hos vet.”

“Min hund är positiv och älskar att gå till veterinären. Man får godis där och alla upplever hon som snälla.”

## Bilaga 5

**Vad skulle du önskat att du fått för information som nybliven hundägare i samband med de första veterinärbesöken? (oftast vaccination)**

**Under alternativet "annat" fanns möjlighet att ange svar via fritext. Det erhöles 231 fritextsvar.**

**Nedan listas exempel på fritextsvar;**

"Som långvarig hundägare och med utbildning till instruktör och hundpsykolog (med positiva metoder) har jag själv det jag behöver av kunskap eller utbildade kollegor att rådgöra med. Men bra om en veterinär informerar om vård och förebyggande av sjukdomar och skador. Bra också med en veterinär som hänvisar till utbildade och erfarna hundpsykologer med sådant som inte ligger inom deras område. Och gärna tidigt om en valp visar överdriven försiktighet, osäkerhet eller liknande."

"En bra valpbok som tog upp ovanstående samt om hur enkel aktivering kan ske."

"Inga förväntningar från veterinär kliniken. Vill ha info om det jag söker för."

"Egentligen en snabbcheck på alla punkter. Samt kolla av vikt/övervikt"

"Vid tidsbokning, ta med något jättegott till valpen. Så att det blir positivt"

### **Träning, socialisering**

"Gällande [Gällande] socialisering skulle jag velat ha mer info om när det är ok ur vaccinationssynpunkt att introducera en valp med andra hundar, då detta känns som något som många har väldigt olika åsikter om. Skulle även vilja ha tips och råd på hanteringsträning som man kan göra med sin valp för att förbereda inför eventuella [eventuella] framtida [framtida] veterinärbesök"

### **Trevlighetsbesök**

"Att det kan vara bra att träna på att bara komma till klinik utan anledning och [och] kanske bara sitta i väntrummet och sen gå hem igen"

"Information om att man kan komma o bara äta godbitar. Det hade gärna fått kosta som ett klocklipp eller så. Minst lika viktigt."

"Information gällande hur okej de anser det är med miljöträning på kliniken vid ej bokade besök. Jag vill komma och träna korta stunder för utan att ha bokade besök."

### **Första hjälpen**

”Första hjälpen” att ha hemma, lista med viktiga telefonnummer i närheten (alltså förslag, ex. försäkringsbolag, veterinärklinik, jouröppet i området mm), sjukdomstecken, smitt-tänk.”

”Snabb info ifall olyckan är framme.”

### **Uppfödarens roll**

”Jag får all information jag behöver från min hunds uppfödare. Och har kontakt flera gånger i månaden och träffas flera gånger om året. En bra uppfödare är guld värd”

”All info från förslagen kom från min uppfödare.”

### **Hundägarens ansvar**

”Allt ovanstående är sånt som jag anser att man är skyldig att ha god kännedom innan man ens överväger att skaffa en valp”

”Generellt tycker jag inte att det är veterinären som ovanstående ska komma genom utan uppfödaren. Samt även eget ansvar att läsa på innan man skaffar djur öht [över huvud taget]. Sen kan man självklart fråga veterinären om man är osäker på vissa saker.”



## Bilaga 6

### Är det någonting annat du vill tillägga som inte tagits upp tidigare i enkäten?

#### Nedan listas exempel på fritextsvar som angavs;

##### Uppfödarens roll

”Bara att jag tycker att uppfödaren har största ansvaret att informera sina valpköpare ffa förstagångsköparna”

”Jag tycker att uppfödare har ett stort ansvar för sina valpköpare att ge råd och stöd. Men ddt [det] är väl alltid bra att det finns fler som stödjer. Sen finns ju Svenska brukshundklubben i hela landet och de har kurser för alla hundar och hundägare oavsett ras på hunden.”

”Uppfödarens ansvar. Det är det som har felat i vårt fall. I en kull på 11 valpar var det minst 4 st med beteendeproblematik och som försökte omplaceras. I vårt fall var uppfödaren inte ansvarstagande. “

”Intressanta frågeställningar men skilj på uppfödarens roll och veterinärpraktikens roll. Kan förstå att frågeställningen uppkommer då det skiljer mycket på vad en uppfödare informerar om eller inte gör. Mycket av det som ni frågar om är uppfödarens ansvar och görs i mycket hög grad ev [av] de uppfödare som är seriösa. Tror det skiljer mycket här mellan den som tex tar en blandraskull och den som har en uppfödning av en rashund. Både i form av vilka kontroller, urval som görs av de hundar som ska paras och vilket stöd som ges till valpköparen.”

”Önskar att alla uppfödare var mer seriösa. En bra uppfödare är intresserad av hunden och köparen även efter försäljningen.”

##### Kunskapsnivå djurhälsopersonal

”Ska djurhälsopersonal ha hand om beteende MÅSTE de även ha utbildning, har erfarenheter av att djurhälsopersonal inte har adekvat utbildning inom hundens beteende vilket i sådana fall kan göra det värre för hunden och djurägaren. Finns en anställd etolog är det mer rimligt och att det är denne som är ansvarig över sådana frågor.”

”Jag tycker inte att veterinärer/djursjukvårdare ska hjälpa till med beteende, valputveckling etc för jag tycker inte de har kompetens nog eller utbildning till det. Jag tror att det kan bli väldigt tokigt om man ägnar sig åt rådgivning man inte har kompetens inom, lika lite som en etolog bör ge råd om veterinärmedicin så bör inte heller veterinären ge råd om beteende. Om man anställde en etolog med särskild kompetens inom praktiskt hundträning, så absolut!”

##### Ej djurhälsopersonalens ansvarsområde

”Veterinärer skall ägna sin tid åt sjukdomar, inget annat, vi har veterinärbrist i Sverige”

"Ja att beteende från hunden bör man ta hjälp av hundtränare eller på brukshundklubben. Där det finns kunnigt folk. Veterinären tycker jag ska hålla på med hälsa o djurvård, endast leda hundägaren just under besöken. Vi har redan brist på veterinärers tid. Eller få hjälp av sin uppfödare med hunden"

"Just beteenderådgivning känns inte som första prio för djurvårdspersonal, utan mer för beteendeutredare. Däremot tycker jag det vore fantastiskt om nyblivna hundägare kan få delvis stöd från veterinär i början, det kan vara svårt att veta vart man ska vända sig."

"Istället för att förvänta sig att veterinärer ska kunna rådgiva om beteendeproblem osv (som inte är deras arbetsområde) så önskar jag att det blev mer känt vad brukshundklubbar gör och kanske anordnades informationskvällar på klinik där utbildade instruktörer föreläste om beteende. Då kan hundägare också få kunskap om vart de kan vända sig när de får problem i framtiden."

"Efter många år med hund vet jag hur viktigt det är att ha en relation med veterinären så man kan ställa "dumma" frågor. Tacksam att jag har en mindre klinik med lång erfarenhet till detta. Vad gäller beteendeproblem vore det önskvärt att fler kliniker kan erbjuda besök hos beteendeutredare. Så kan veterinären fokusera på det fysiska men ändå skicka [skicka] vidare om det behövs."

"Tillägg till fråga om det är vet/ djurvård personal ansvar att informera om beteende hos valpar: nej, jag tycker det är upp till den blivande hundägaren att ta reda på vad det innebär att skaffa en valp/hund o hur man tränar den på bästa sätt. Sorgligt idag hur folk behandlar sina hundar (tex inte aktiverar dom nånting o sen gnäller över ovanor som en rastlös hund får)!! Alla dessa stackars Corona hundar som ingen har tid med till exempel.... 😞 Förstår inte varför man skaffar man en hund om man inte är intresserad av att lära sig om beteende o allt annat om hundar... Och den lever kanske i 10-15 år."

### **Hundtränare, etologer**

"Det vore väldigt bra om veterinären har information att dela ut om ex. lokala hundträningslokaler, Hundpsykologer, hundkurser, hundträffar, osv. Som nyinflyttad kan det vara svårt att veta var man ska vända sig"

### **Trevlighetsbesök, temakvällar**

"Vår veterinärklinik ordnar valpkurser med kloklippning, pälsvård, socialisering etc som tema. Superbra."

"Kliniken jag går till anordnar kvällar då valpar får "träna" på veterinärbesök."

"Att alla som bokar sin första tid hos veterinären får en informationsblankett innan om att dom kan göra ett besök innan för att bara sitta i väntrummet en stund och få lite godis där och ev om det finns leksaker låta hunden få välja en leksak o köpa med sig hem och att någon ur personalen bara tar sig tid att hälsa på din valp så att första besöket blir ett positivt besök och välkomnande utan att göra något ingrepp."

### **Övriga kommentarer**

"Tänk på att det viktigaste är inte att alltid vara den snälla, ibaland [ibland] behöver djurvårdare vara "the bad guy" men ha alltid målet att hunden ska gå därifrån med en positiv bild. Att avsluta ett besök när hunden blir lite rädd gör mer skada än nytta, försök istället vända känslan hos hunden innan ni fortsätter. Veterinärer kan göra stor skillnad i djurens beteendeutveckling. // hundtränare och beteende utredare"

“Vissa veterinärer erbjuder undersökning utomhus på parkeringen om hunden är rädd för att vara inne på kliniken. Det är en mycket bra approach som borde rekommenderas. Även minskar smittorisker på kliniken iom färre hundar går in i lokalerna “

## Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Även om du inte publicerar fulltexten kommer den arkiveras digitalt. Om fler än en person har skrivit arbetet gäller krysset för samtliga författare. Du hittar en länk till SLU:s publiceringsavtal på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Föreliggande arbete ska publiceras med 12 månaders fördröjning av fulltexten (tillfälligt läsningsembargo). Därefter ger jag/vi härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.